

Efektyvumo analizė politikos (per)kūrimo, įgyvendinimo, stebėsenos, ataskaitų teikimo ir tikrinimo klausimais

D2.2 ataskaita

Projekto koordinatorius: EUROPOS ENERGETIKOS IR KLIMATO POLITIKOS INSTITUTAS
(INSTITUTE FOR EUROPEAN ENERGY AND CLIMATE POLICY STICHTING – IEACP)

2 darbo paketas Vadovaujanti organizacija: Energijos taupymo fondas (Energy Savings Trust)

2019 m. gruodžio mėn.

Šiam projektui finansavimą skyrė
Europos Sąjungos programa “Horizontas 2020”, skirta moksliniams tyrimams ir
inovacijų programa pagal dotacijos susitarimą Nr. 840034.

Autorius

Samuel Thomas, Reguliavimo pagalbos projektas

Atsakingi administratoriai: Mia Dragović Matosović ir Vlasis Oikonomou, IEECP

Dėkojame:

Jan Rosenow, Reguliavimo pagalbos projektas

Bettina Reidlinger, Austrijos energetikos agentūra

Serafeimas Michas, Pirėjo universiteto mokslinių tyrimų centras

Christian Deconninck, ATEE

Dario di Santo, FIRE

Dominique Osso, EDF

Dokumento pavadinimas	Efektyvumo analizė politikos (per)kūrimo, įgyvendinimo, stebėsenos, ataskaitų teikimo ir tikrinimo klausimais
Darbo paketas	WP2
Dokumento tipas	Pristatoma
Data	2019 m. lapkričio 26 d.
Dokumento būseną	Galutinė versija

Padėkos ir atsakomybės atsisakymas

Šiam projektui finansavimą skyrė *Europos Sąjungos mokslinių tyrimų ir inovacijų programa "Horizontas 2020"* pagal dotacijos sutartį Nr. 840034.

Nei Europos Komisija, nei joks asmuo, veikiantis Komisijos vardu, neatsako už tai, kaip gali būti panaudota ši informacija. Už šiame leidinyje išreikštą nuomonę atsako tik jo autorius ir ji nebūtinai atspindi Europos Komisijos požiūrį.

Leidžiama atgaminti ir versti nekomerciniais tikslais, nurodžius šaltinį.

Įžanga

Šioje ataskaitoje pateikiama Europos Sąjungos (ES) valstybių narių (VN) Energijos vartojimo efektyvumo direktyvos (EED) 7 straipsnio įgyvendinimo trūkumų analizė. Joje nurodomos politikos įgyvendinimo sritys, kurios ne visada atitinka EED nuostatas, ypač stebėsenos, ataskaitų teikimo ir tikrinimo (MRV) bei politikos (per)kūrimo klausimai, susiję su politikos priemonėmis, kuriomis galima sutaupyti EED reikalavimus atitinkančios energijos. Ataskaitoje daugiausia dėmesio skiriama pagrindiniams klausimams, atrinktiems remiantis suinteresuotųjų šalių atsiliepimais ir dokumentiniais tyrimais, ir jų poveikiui, kurį jie gali turėti siekiant 7 straipsnio tikslų.

Turinys

Efektyvumo analizė politikos (per)kūrimo, įgyvendinimo, stebėsenos, ataskaitų teikimo ir tikrinimo klausimais	1
Ižanga	3
1 Santrauka	7
2 Įvadas	9
2.1 Šios ataskaitos tikslas	9
2.2 ENSMOV projektas	9
2.3 Energijos vartojimo efektyvumo direktyvos 7 straipsnis	10
2.3.1 Energijos vartojimo efektyvumo direktyvos pakeitimai	10
3 Trūkumų analizės apžvalga	12
3.1 Metodika.....	12
3.2 Pagrindiniai ENSMOV apklausos metu iškelti prioritetai	12
3.2.1 Politikos įgyvendinimas ir (per)kūrimas	13
3.2.2 Stebėseną, ataskaitų teikimas ir tikrinimas (MRV)	18
3.3 Ne tyrimo metu nustatytos spragos	19
4 15 Šalintinos spragos.....	22
4.1 Energijos vartojimo efektyvumo įpareigojimų sistemų tvarumo užtikrinimas	24
4.1.1 Santrauka	24
4.1.2 ENSMOV tyrimo duomenys	24
4.1.3 Platesni įrodymai	25
4.2 Subsidijų programų tvarumo užtikrinimas	26
4.2.1 Santrauka	26
4.2.2 ENSMOV tyrimo duomenys	26
4.2.3 Platesni įrodymai	26
4.3 Vertinimui tinkamų programų kūrimas	28
4.3.1 Santrauka	28
4.3.2 ENSMOV apklausos rezultatai	28
4.3.3 Platesni įrodymai	28
4.4 Papildomumo užtikrinimas.....	30
4.4.1 Santrauka	30

4.4.2	ENSMOV tyrimo duomenys	30
4.4.3	Platesni įrodymai	30
4.5	Reikšmingumo užtikrinimas.....	32
4.5.1	Santrauka	32
4.5.2	ENSMOV tyrimo duomenys	32
4.5.3	Platesni įrodymai	32
4.6	Informuotumo apie energijos vartojimo efektyvumo galimybes ir naudą didinimas	34
4.6.1	Santrauka	34
4.6.2	ENSMOV tyrimo duomenys	34
4.6.3	Platesni įrodymai	34
4.7	Didesnis suinteresuotųjų šalių įtraukimas į politikos formavimo ir įgyvendinimo procesą..	36
4.7.1	Santrauka	36
4.7.2	ENSMOV tyrimo duomenys	36
4.7.3	Platesni įrodymai	36
4.8	MRV sistemų techninių aspektų apibrėžimas	37
4.8.1	Santrauka	37
4.8.2	ENSMOV apklausos rezultatai	37
4.8.3	Platesni įrodymai	37
4.9	Praktinių MRV gairių ir priemonių, skirtų programos vientisumui užtikrinti, kūrimas	39
4.9.1	Santrauka	39
4.9.2	ENSMOV apklausos rezultatai	39
4.9.3	Platesni įrodymai	40
4.10	Ekonomiškai efektyvių MRV sistemų kūrimas ir įgyvendinimas	41
4.10.1	Santrauka	41
4.10.2	ENSMOV apklausos rezultatai	41
4.10.3	Platesni įrodymai	42
4.11	Energijos apmokestinimo priemonių kūrimas ir įgyvendinimas pagal efektyvumo politikos sistemą ⁴⁴	
4.11.1	Santrauka	44
4.11.2	ENSMOV apklausos rezultatai	44
4.11.3	Platesni įrodymai	44
4.12	Energijos vartojimo efektyvumo aukcionų rengimas ir įgyvendinimas	46
4.12.1	Santrauka	46

4.12.2	ENSMOV apklausos rezultatai	46
4.12.3	Platesni įrodymai	46
4.13	Politikos priemonių, kuriomis siekiama sutaupyti transporto sektoriuje, kūrimas ir įgyvendinimas	48
4.13.1	Santrauka	48
4.13.2	ENSMOV apklausos rezultatai	48
4.13.3	Platesnė patirtis.....	48
4.14	Kurti politiką, kuri veiksmingai sutelktų privačius išteklius investuoti į energijos vartojimo efektyvumą.....	50
4.14.1	Santrauka	50
4.14.2	ENSMOV tyrimo duomenys	50
4.14.3	Platesni įrodymai	50
4.15	Atsižvelgiant į poreikį mažinti energijos nepriteklių	52
4.15.1	Santrauka	52
4.15.2	ENSMOV apklausos rezultatai	52
4.15.3	Platesni įrodymai	52
5 	Nuorodos	54
I priedas:	Prioritetų eiliškumas pagal ENSMOV apklausą	60
	Politikos įgyvendinimo prioritetų eiliškumas	60
	Stebėsenos, ataskaitų teikimo ir tikrinimo prioritetų eiliškumas	63

1 | Santrauka

Šioje ataskaitoje pateikiama 15 energijos vartojimo efektyvumo programų rengimo, įgyvendinimo ir stebėsenos, ataskaitų teikimo ir tikrinimo (MRV) Europos Sąjungos (ES) valstybėse narėse spragų. Šių spragų šalinimas, dalijantis žiniomis, rengiant specialiai pritaikytus išteklius ir priemones bei teikiant vidinę pagalbą, bus pagrindiniai Europos Sąjungos programos „Horizontas 2020“ projekto ENSMOV (Energijos taupymo politikos įgyvendinimo ir stebėsenos bei tikrinimo praktikos gerinimas pagal Energijos vartojimo efektyvumo direktyvos 7 straipsnį [EED 7 straipsnis]) aspektai.

2012 m. pradėjus taikyti EED (Europos Sąjunga, 2012), ES valstybėse narėse buvo sukurtos energijos vartojimo efektyvumo politikos sistemos. Siekiant įvykdyti EED 7 straipsnyje nustatytą įpareigojimą sutaupyti energijos, buvo (iš naujo) parengtos ir įgyvendintos energijos vartojimo efektyvumo programos ir įdiegtos arba toliau tobulinamos MRV sistemos. Tačiau artėjant 2020 m. Europos Sąjunga, panašu, nepasieks pagrindinių EED 3 straipsnio energijos vartojimo efektyvumo tikslų (Thomas, 2018). Nauja EED redakcija (Europos Sąjunga, 2018) panaikinamos kelios pirminės direktyvos spragos, o pridedamose gairėse pateikiami būdai, kaip valstybės narės gali laikytis jos reikalavimų (Europos Komisija, 2019a).

Atsižvelgiant į tai, plačiai pripažįstama, kad reikia tobulinti įvairius politikos (per)kūrimo, įgyvendinimo ir MRV aspektus. 2019 m. ENSMOV apklausoje dalyvavę viešosios politikos pareigūnai išskyrė keletą prioritetinių šių sričių temų, ir šie prioritetai yra daugelio šioje ataskaitoje nustatytų spragų pagrindas. Platesnė suinteresuotųjų šalių grupė, įskaitant įpareigotąsias šalis (komunalines paslaugas teikiančias įmones, įpareigotas sutaupyti energijos per EEOS), išskyrė daugelį tų pačių prioritetų, taip pat kai kurias kitas temas, visų pirma spragą, susijusią su suinteresuotųjų šalių dalyvavimu politikos formavimo ir įgyvendinimo procesuose (ENSMOV, 2019 m.). Be tų, kurias galima nustatyti iš ENSMOV apklausos rezultatų, analizuojant naujausius politikos pokyčius, išryškėja ir keletas kitų spragų.

Energijos vartojimo efektyvumo programų tvarumo užtikrinimas yra pagrindinis klausimas, kuris kelia susirūpinimą tiek valstybėms narėms, turinčioms energijos vartojimo efektyvumo įpareigojančiąsias sistemas (EEOS), tiek valstybėms narėms, kurios taiko alternatyvias priemones EED 7 straipsnyje nustatytam įpareigojimui sutaupyti energijos. Atsiranda dvi spragos: viena iš jų orientuota į EEOS, kur, kaip rodo naujausia patirtis, galima daug ko pasimokyti iš skirtingų požiūrių į programų taisyklių keitimą (žr., pavyzdžiui, Di Santo ir De Chicchis, 2019), o kita – į subsidijų programas, kur trumpalaikiai finansavimo įsipareigojimai ir įgyvendinančiųjų institucijų gausa gali pakenkti tvarios energijos vartojimo efektyvumo tiekimo grandinės plėtrai (Le Den et al, 2015).

Atlikus apklausą taip pat išryškėjo dvi skirtingos komunikacijos spragos, susijusios su programos tvarumu. Viena iš jų susijusi su potencialių programos dalyvių informuotumu apie energijos vartojimo efektyvumo galimybes ir naudą didinimu, kai nevyriausybinių ir rinkos dalyvių bei nacionalinių valdžios institucijų dalyvavimas buvo pabrėžtas kaip priemonė, padedanti pasiekti tikslinius dalyvius (žr., pvz., Broc et al, 2015). Kita tema, kaip pabrėžta pirmiau, buvo susijusi su suinteresuotųjų subjektų dalyvavimu politikos formavimo ir įgyvendinimo procese – šis klausimas buvo akcentuotas ankstesniame šios srities darbe (ENSPOL, 2016).

Apklausoje respondentams taip pat buvo svarbūs techniniai ir praktiniai klausimai, susiję su EED 7 straipsnio laikymosi užtikrinimu. Programų papildomumo ir reikšmingumo užtikrinimas buvo įvardytas kaip politikos spragos, kurioms reikia daugiau pagalbos, ir tai patvirtina ankstesnę atitikties analizę (pvz., Forster et al, 2016). Dar viena susirūpinimą kelianti sritis – MRV sistemų techninių aspektų apibrėžimas, ypač susijęs su tikrinimo imčių dydžių nustatymu, taip pat praktinių MRV gairių ir priemonių kūrimas, kur dalijimasis patirtimi galėtų būti labai vertingas (žr., pavyzdžiui, SEAI, 2014).

Apklausoje taip pat išryškėjo dvi kompleksinės spragos: viena iš jų susijusi su programų kūrimu, kad būtų galima jas veiksmingai įvertinti, o tai patvirtina ankstesniame darbe (EPATEE, 2019) nustatytą spragą. Kita tema yra susijusi su ekonominiu efektyvumu – tai nuolatinis politikos formuotojų rūpestis, kurio galima pasimokyti iš eksperimentų Jungtinėse Amerikos Valstijose, kur įgyvendinant mokėjimo už rezultatus programas, kuriose naudojami išmaniųjų skaitiklių duomenys, mažėja MRV sąnaudos ir kartu didėja efektyvumas energijos taupymo požiūriu (Best et al, 2019).

Platesnė energijos vartojimo efektyvumo politikos formavimo ir įgyvendinimo analizė atskleidžia daugiau spragų. Transportas yra nepakankamai reprezentatyvus energijos taupymo požiūriu, apie kurią pranešama EED 7 straipsnyje (Forster et al, 2016), o atsižvelgti į energijos nepriteklių dabar reikalaujama pagal naujos redakcijos EED, todėl valstybės narės galėtų pasimokyti iš kitų jurisdikcijų patirties (žr., pavyzdžiui, BEIS, 2019a). Pastaruoju metu padaugėjus pranešimų apie sutaupyta energiją dėl energijos apmokestinimo, kyla susirūpinimas tiek dėl tokių priemonių veiksmingumo, jei jos įgyvendinamos atskirai nuo platesnio energijos vartojimo efektyvumo politikos priemonių rinkinio, tiek dėl sutaupytos energijos apskaičiavimo būdų (Rosenow ir Scheuer, 2019). Energijos vartojimo efektyvumo aukcionai leido sutaupyti palyginti nedaug energijos siekiant EED 7 straipsnio tikslų, tačiau jais vis labiau domisi daugelio valstybių narių politikos formuotojai. Dalijimasis bandomųjų projektų patirtimi (pavyzdžiui, Langreder et al, 2019) galėtų būti labai vertingas rengiant naujas programas. Galiausiai, per ateinančią dešimtmetį didinant pastangas energetikos srityje, vis aktualesnis tampa privačių investicijų sutelkimo klausimas. Šiuo atžvilgiu bus svarbu dalytis patirtimi, kaip derinti EEOS ir alternatyvias priemones su naujoviškais finansavimo modeliais (žr., pavyzdžiui, PACENation, 2019).

2 | Įvadas

2.1 Šios ataskaitos tikslas

Ši ataskaita parengta įgyvendinant Europos Sąjungos programos „Horizontas 2020“ projektą ENSMOV (Energijos taupymo politikos įgyvendinimo, stebėsenos ir tikrinimo praktikos gerinimas pagal Energijos vartojimo efektyvumo direktyvos [EED] projektą). Jame pateikiamas indėlis į projekto įgyvendinimo etapą, analizuojant EED 7 straipsnio įgyvendinimo spragas, remiantis 2019 m. vasarą atliktos ENSMOV apklausos atsakymais, ankstesnėse analizėse iškeltais klausimais ir 2019 m. metinių ataskaitų, kuriose nurodoma pažanga siekiant EED reikalavimų, analize. Apklausos rezultatai, ši spragų analizė ir esamų priemonių palyginimas su apklausos ir spragų analizės rezultatais padės parengti intervencines priemones, kurių bus imtasi per tris ENSMOV projekto įgyvendinimo etapo ciklus.

2.2 ENSMOV projektas

ENSMOV – tai Europos Komisijos programos projektas „Horizontas 2020“, kuriuo siekiama padėti valstybėms narėms ir jų suinteresuotosioms šalims įgyvendinti energijos vartojimo efektyvumo politiką. Per trejus metus projektas padės valstybėms narėms stebėti, peržiūrėti, tobulinti ir įgyvendinti savo energijos vartojimo efektyvumo politiką, rengiant išteklius praktiniais ir strateginiais klausimais, kylančiais iš EED 7 straipsnio.

Remdamasis ankstesnėmis žiniomis ir rezultatais, gautais įgyvendinant du įtakingus programos „Horizontas 2020“ projektus, kurie padėjo formuoti valstybių narių politiką, skirtą EED 7 straipsnio reikalavimams įgyvendinti – [ENSPOL](#) ir [MULTEE](#) – ENSMOV konsorciumas siekia:

- palengvinti ir išplėsti valstybių narių (VN) dalijimąsi žiniomis ir patirtimi įgyvendinant politiką pagal EED 7 straipsnį;
- parengti pritaikytų išteklių ir priemonių rinkinį, skirtą EED 7 straipsniui įgyvendinti, kad būtų atsižvelgta į konkrečius valstybių narių poreikius; ir
- padėti nacionalinėms valdžios institucijoms taikyti vidaus stebėsenos, ataskaitų teikimo ir tikrinimo sistemas, kad jos turėtų patikimų duomenų ir įžvalgų, kuriomis galėtų remtis (per)formuodamos politiką iki 2030 m.

ENSMOV pirmiausia remia valdžios institucijas ir pagrindines suinteresuotąsias šalis 14 valstybių narių, kurioms atstovauja konsorciumas (Austrijoje, Belgijoje, Bulgarijoje, Graikijoje, Graikijoje, Italijoje, Jungtinėje Karalystėje, Kroatijoje, Lietuvoje, Nyderlanduose, Lenkijoje, Prancūzijoje,

Rumunijoje, Vengrijoje, Vokietijoje ir Jungtinėje Karalystėje). Tačiau parama bus teikiama ir kitoms valstybėms narėms bei stojančioms šalims.

2.3 Energijos vartojimo efektyvumo direktyvos 7 straipsnis

2012 m. įsigaliojusioje EED nustatyti tikslai iki 2020 m. 20 proc. sumažinti ES pirminės ir galutinės energijos suvartojimą, palyginti su bazinėmis prognozėmis. 2018 m. Energijos vartojimo efektyvumo direktyva buvo iš dalies pakeista, nustatant tikslus iki 2030 m. sumažinti ES pirminės ir galutinės energijos suvartojimą bent 32,5 proc., palyginti su tomis pačiomis bazinėmis prognozėmis. Siekiant padėti įgyvendinti šiuos tikslus, pagal EED 7 straipsnį reikalaujama, kad valstybės narės kasmet sutaupyti energijos, taikydamos energijos vartojimo efektyvumo įpareigojimų sistemas (EEOS) arba alternatyvias priemones.

2012 m. EED (2012/27/ES) 7 straipsnyje reikalaujama, kad kiekviena valstybė narė kiekvienais metais nuo 2014 m. iki 2020 m. imtinais 1,5 proc. sumažintų nacionalinį energijos sunaudojimą. EED V priede nustatytos energijos sutaupymo apskaičiavimo metodinės galimybės; principai, taikytini apskaičiuojant papildomumą Europos Sąjungos teisei ir įpareigotųjų, dalyvaujančiųjų ar įgaliotųjų šalių veiklos reikšmingumą; reikalavimas užtikrinti, kad būtų įdiegti ir palaikomi energijos vartojimo efektyvumo priemonių kokybės standartai; ir pranešimo Europos Komisijai apie energijos vartojimo efektyvumo priemones metodika.

2.3.1 Energijos vartojimo efektyvumo direktyvos pakeitimai

Pokyčio Direktyva dėl energijos vartojimo efektyvumo (2018/2002) pratęsia EED 7 straipsnio energijos taupymo įsipareigojimą iš 2020 m. iki 2030 m., tačiau jis daro poveikį tiek 2014–2020 m., tiek 2021–2030 m. įpareigojimo laikotarpiams, o didžioji dalis pakeitimų daro poveikį vėlesniam laikotarpiui. Tarp sutartų pakeitimų – iš dalies pakeista EED:

- **keičiasi energijos taupymo apibrėžtis ir tempai, kuriais jis turi būti pasiektas: 2021–2030 m. laikotarpiu valstybės narės¹ kasmet turi sutaupyti energijos, kuri atitinka 0,8 proc. metinio galutinio energijos suvartojimo vidurkį per paskutinį trejų metų laikotarpį iki 2019 m. sausio 1 d;**
- **energijos vartojimo efektyvumo įpareigojančias sistemas ir alternatyvias priemones vertina vienodai, atsižvelgiant į jų gebėjimą sutaupyti energijos, pavyzdžiui, nėra jokių papildomos naudos iš ankstyvų veiksnių naudojant tam tikros rūšies politikos priemones;**
- **iškeliama energijos nepritekliaus klausimas, nes reikalaujama, kad valstybės narės įgyvendintų tam tikras energijos vartojimo efektyvumo politikos priemones, kurių prioritetą – pažeidžiamų namų ūkiai;**
- **paiškinami reikalavimai, susiję su priemonių gyvavimo trukme ir papildomumu apskaičiuojant sutaupyto energijos kiekį; ir**
- pabrėžia **stebėsenos ir tikrinimo** svarbą užtikrinant, kad politikos priemonėmis būtų pasiekti jų tikslai.

Europos Komisijos gairėse dėl Energijos vartojimo efektyvumo direktyvoje nustatytų energijos taupymo įpareigojimų perkėlimo į nacionalinę teisę valstybėms narėms teikiama parama nustatant reikalavimus atitinkančias politikos priemones ir teisingai teikiant ataskaitas apie sutaupyto energiją, išsamiai aptariami pirmiau išdėstyti klausimai ir pateikiami pavyzdžiai, kaip juos įgyvendinti (Europos Komisija, 2019b).

¹Malta ir Kipriui taikoma leidžianti nukrypti nuostata, pagal kurią jos turi sutaupyti 0,24 proc. metinio galutinio energijos suvartojimo.

3 | Trūkumų analizės apžvalga

3.1 Metodika

Ši ataskaita parengta remiantis dviem ENSMOV apklausomis: pradine apklausa, atlikta 2018 m. vasarą ENSMOV projekto rengimo pasiūlymo etapu, ir pagrindine ENSMOV apklausa, atlikta 2019 m. vasarą. Abiejų apklausų tikslas buvo pateikti naujausią EED 7 straipsnio įgyvendinimo nuo 2014 m. spragų analizę, papildant ją politikos strategijos lygmeniu. Apklausa geriausiai panaudojama išplečiant suinteresuotųjų subjektų iškeltus klausimus, atliekant nepriklausomą dokumentinį tyrimą dėl faktinio politikos įgyvendinimo iki šiol, palyginti su EED 7 straipsnio reikalavimais. Be to, atliekant dokumentinį tyrimą išryškėja keletas klausimų, kurių suinteresuotosios šalys nekėlė, galbūt dėl nepakankamo informuotumo apie EED 7 straipsnio reikalavimus ir tarptautinę geriausią praktiką.

Ataskaita sąmoningai nėra išsami, joje daugiausia dėmesio skiriama 1) pagrindiniams ENSMOV apklausoje iškeltiems prioritetams ir šių klausimų poveikiui tikslų įgyvendinimui; ir 2) kitiems svarbiems klausimams, pagrįstiems ankstesniu darbu ir naujausių valstybių narių ataskaitų apžvalga.

3.2 Pagrindiniai ENSMOV apklausos metu iškelti prioritetai

2019 m. vasarą buvo atlikta ENSMOV apklausa siekiant nustatyti keitimosi žiniomis poreikius (1) politikos įgyvendinimo ir (per)kūrimo ir (2) stebėsenos, ataskaitų teikimo ir tikrinimo (MRV) srityse, susijusiose su EED 7 straipsniu. Apklausa buvo skirta pagrindinei tikslinei grupei, kurią sudarė viešosios politikos formuotojai, ir antrajai platesnei suinteresuotųjų subjektų grupei, įskaitant įpareigotąsias šalis ir rinkos dalyvius. Iš 125 gautų atsakymų 42 proc. buvo gauti iš valdžios institucijų. Apklausos respondentų buvo prašoma įvertinti problemas, susijusias su energijos vartojimo efektyvumo įpareigojančiomis sistemomis (EEDS) ir alternatyviomis priemonėmis, pagal jų svarbą dalijantis patirtimi. Ataskaitą, kurioje išsamiai aprašyta apklausos metodika ir rezultatai, galima rasti I priedas. Šioje ataskaitoje pateikiamos lentelės, kuriose išsamiai išdėstyti pagrindiniai prioritetiniai klausimai, kuriuos pagal svarbą įvertino valdžios institucijų, pagrindinės tikslinės grupės, suinteresuotieji subjektai.

Išanalizavus apklausos atsakymus nustatyta 10 temų, kurias verta toliau nagrinėti ENSMOV projekto įgyvendinimo etape. Tolesniuose skirsniuose šios temos išdėstytos remiantis apklausos atsakymais ir daugiausia dėmesio skiriant toms temoms, kurios dažniausiai buvo įvertintos 4 arba 5 balais („svarbu“

arba „labai svarbu“). Šios ataskaitos [4 skirsnyje](#) temos pateikiamos platesniame kitų susijusių tyrimų ir naujausių pokyčių kontekste.

3.2.1 Politikos įgyvendinimas ir (per)kūrimas

Apklausoje metu respondentų buvo prašoma įvertinti, kiek jų šalyje reikia dalytis patirtimi ir stiprinti gebėjimus kiekvienoje iš 26 temų. 5 balų įvertinimas reiškė, kad reikia daug pagalbos, įvertinimas 1 balu – kad pagalbos nereikia, o įvertinimas 0 balų reiškė, kad nėra nuomonės ar dalyvavimo nagrinėjant šią temą.

26 temos buvo suskirstytos į septynias kategorijas:

- politikos priemonių rengimas (keturios temos);
- teisiniai ir politiniai aspektai (penkios temos);
- politikos įgyvendinimo organizavimas (dvi temos);
- bendravimas (keturios temos);
- gebėjimų stiprinimas (viena tema);
- finansiniai aspektai (penkios temos) ir
- techniniai ir (arba) praktiniai aspektai (penkios temos).

Šioje ataskaitoje nagrinėjamos ne visos kategorijos ir temos, o daugiausia dėmesio šiame skirsnyje skiriama svarbiausiems apklausos dalyvių nurodytiems prioritetams. Sutelkiant dėmesį į tas temas, kurios buvo išskirtos pagal svarbių (4) arba labai svarbių (5) balų skaičių, kai kurios temos, kurių vidutiniai įvertinimai buvo gana aukšti, šioje ataskaitoje nėra išskiriamos. Visų pirma „užtikrinti, kad valstybės subsidijos būtų naudojamos efektyviai (pvz., užkirsti kelią dvigubam finansavimui tuo atveju, kai jis neleidžiamas)“ užėmė šeštą vietą pagal vidutinį reitingą arba politikos įgyvendinimo temas, o „koordinavimas su kitomis politikos kryptimis / iniciatyvomis, siekiant kuo veiksmingiau pasiekti nustatytus tikslus“ užėmė septintą vietą tarp tų pačių temų. Tačiau tai nereiškia, kad šie klausimai nebus įtraukti į ENSMOV projektą. Abu klausimai yra esminiai geram politikos (per)kūrimui ir įgyvendinimui ir yra susiję su kitomis temomis, kurios buvo įvardytos kaip trūkstamos, pavyzdžiui, „papildomumo užtikrinimas“, „subsidijų programų tvarumo užtikrinimas“ ir „politikos priemonių, kuriomis siekiama sutaupyti transporto sektoriuje, kūrimas ir įgyvendinimas“, kur koordinavimas su platesne transporto politika yra labai svarbus. Išsamios pagrindinės ENSMOV apklausos analizės ieškokite suinteresuotųjų šalių poreikių vertinime dėl EED 7 straipsnio įgyvendinimo (ENSMOV, 2019 m.).

Toliau 3.2 skirsnio likusioje dalyje pateikiama 10 apklausos analizės metu nustatytų spragų. Jų išdėstymo eilės tvarka neturėtų būti vertinama kaip eiliškumas.

3.2.1.1 Aukštą vietą užėmė finansiniai aspektai

Visi penki finansiniai aspektai pateko tarp 12 temų, kurių prioritetas buvo aukščiausias – jie buvo įvertinti 4 arba 5 balais (žr. I priedas). “EEO sistemos ir (arba) alternatyvių priemonių tvarumo užtikrinimas perfinansavimo prasme (pvz., susigrąžinant išlaidas įpareigotosioms šalims)” buvo svarbiausias prioritetas pagal šį reitingą. Ketvirtoje vietoje buvo “politikos formavimas siekiant sumažinti visų susijusių šalių išlaidas”. Šeštą vietą užėmė “suprasti [dalyvių] investicinius pajėgumus ir finansinius poreikius ... siekiant parengti [politikos priemones] pagal jų galimybes”. „Užtikrinti, kad valstybės subsidijos būtų naudojamos efektyviai” užėmė dešimtą vietą, o “[gauti] biudžetinius įsipareigojimus EEO sistemai ir (arba) alternatyvioms priemonėms” – dvyliktą vietą.

Analizuojant apklausos atsakymus išryškėjo dvi temos:

1. Energijos vartojimo efektyvumo įpareigojančių sistemų tvarumo užtikrinimas

Naujausia daugelio valstybių narių patirtis rodo, kad EEO gali būti pažeidžiamos, jei bus sumažinti jų užmojai (taigi ir išlaidos, kurias leidžiama perkelti vartotojams per energijos kainas) arba jos bus visiškai panaikintos, taip pat jei reikės valdyti perėjimą nuo vieno įpareigojimo laikotarpio prie kito. Prisitaikant prie taisyklių pakeitimų atsirado suvaržymai tiekimo grandinėms. Kokybiška stebėseną, ataskaitų teikimas ir patikra gali padėti nustatyti problemas anksčiau nei išsamios vertinimo ataskaitos, todėl politikos formuotojai, planuojantys naujus įpareigojimų laikotarpius, gali laiku gauti informacijos.

2. Subsidijų programų tvarumo užtikrinimas

Ilgalaikiam subsidijų programų tvarumui įtakos turi keletas veiksnių. Finansavimas gali būti susietas su metiniais fiskaliniais sprendimais. Daug įvairių įgyvendinančių institucijų gali būti atsakingos už įgyvendinimą. Subsidijų programų naudojimas siekiant pritraukti dalyvių ir trečiųjų šalių finansavimą taip pat gali padidinti jų tvarumą. Šis klausimas, nors ir nebuvo pagrindinis ENSMOV apklausos objektas, nagrinėjamas [3.3 skirsnyje](#) “[Ne apklausos metu nustatytos spragos](#)”.

Trečioji šios kategorijos tema yra susijusi su ekonominiu efektyvumu. Ši tema nagrinėjama [3.2.2 skirsnyje](#) apie MRV, nes respondentai nurodė, kad MRV režimai turi būti ekonomiškai efektyvūs, o ne ekonomiškai efektyvus politikos formavimas platesne sąnaudų ir naudos analizės prasme.

3.2.1.2 Politikos priemonių rengimas

Politikos formuotojų prioritetų sąrašė tema “šalutinio poveikio įvertinimas... (pvz., grįžtamojo poveikio, nepaveiktas keleivių skaičius viešojo transporto sistemoje ir pan.)” užėmė antrą vietą, o tema “kontrolės ir (arba) vertinimo poreikių įvertinimas” – aštuntą vietą.

Grįžtamojo ryšio efektas – tai padidėjęs energijos suvartojimas, kuris kompensuoja dalį (o kraštutiniaus atvejais – visą) energijos sutaupymo, pasiekto dėl techninio energijos vartojimo efektyvumo didinimo. Tiesioginis grįžtamasis efektas atsiranda dėl to, kad energijos vartojimo efektyvumas sumažina suvartojamų energetinių paslaugų kainą. Esant vienodoms kitoms sąlygoms, galima tikėtis, kad dėl sumažėjusių sąnaudų padidės energetinių paslaugų vartojimas (pvz., didesnis šiluminis komfortas, didesni šaldytuvai ir t. t.), o tai sumažins energijos sutaupymą, kuris buvo nustatytas atlikus statinę techninio efektyvumo didinimo analizę. Netiesioginis grįžtamasis poveikis – tai energijos suvartojimo padidėjimas, kurį lemia dėl energijos vartojimo efektyvumo padidėjusios disponuojamosios pajamos arba pelnas. Techninio efektyvumo padidėjimas leidžia energijos vartotojams išleisti mažiau energijos tam tikram energetinių paslaugų lygiui, todėl atsilaisvina disponuojamosios pajamos, kurias galima išleisti kitoms prekėms ir paslaugoms, kurių kiekviena turi savo energetinį pėdsaką. Dėl to padidėjęs energijos suvartojimas yra netiesioginis grįžtamasis poveikis. Įvertinti grįžtamąjį poveikį reiškia sumažinti energijos taupymo naudą, susijusią su energijos vartojimo efektyvumo politika. Tačiau kartu su tokiu vertinimu reikėtų įvertinti ir gerovės naudą, susijusią su papildomu energijos suvartojimu (pvz., *kalbant apie komfortą tiems, kurie anksčiau negalėjo tinkamai šildyti savo namų*).

Nepaveiktas keleivių skaičiaus pokytis viešojo transporto sistemoje parodo, kokių mastu programos dalyviai būtų ėmęsi energijos vartojimo efektyvumo veiksmų, remiamų pagal programą, jei jos nebūtų buvę. Atsižvelgus į keleivių skaičių viešojo transporto sistemoje, greičiausiai sumažės energijos sutaupymas, tiesiogiai priskirtinas politikai. Tačiau kartu su tokiu vertinimu turėtų būti įvertintas ir netiesioginis politikos poveikis, kai programos dalyviams ėmusis energijos vartojimo efektyvumo priemonių, kiti asmenys imasi panašių investicijų be tiesioginės paramos.

Kitos dvi šios kategorijos temos – “grįžtamojo ryšio ciklų kūrimas” ir “kliūčių vertinimas” – nebuvo įvertintos taip gerai (abi užėmė keturias paskutines reitingo vietas).

Apklausoje metu išryškėjo poreikis sutelkti dėmesį į programos vertinimo temų kūrimą:

3. Vertinimui tinkamų programų kūrimas

Programos vertinimas priklauso nuo tinkamų duomenų, o tai savo ruožtu reikalauja, kad į vertinimo poreikius būtų atsižvelgta rengiant, įgyvendinant ir MRV, kad būtų galima tinkamai įvertinti tokius klausimus kaip grįžtamasis poveikis ir nepaveiktas keleivių skaičiaus pokytis viešojo transporto

sistemoje. ENSMOV projektas padės rinkti duomenis, reikalingus veiksmingam vertinimui atlikti. Vertinimu besidominčios suinteresuotosios šalys turėtų susipažinti su [EPATEE](#) projekto priemonėmis ir atvejų tyrimais.

3.2.1.3 Techniniai ir praktiniai klausimai

Iš penkių šios kategorijos temų „papildomumo užtikrinimas“ ir „reikšmingumo užtikrinimas“ politikos formuotojų prioritetų sąrašė užėmė trečią ir penktą vietas. Tai nestebina, nes tai yra dvi pagrindinės sąvokos, susijusios su energijos taupymo tinkamumu pagal EED 7 straipsnį. Reikšmingumo klausimas taip pat kėlė didelį susirūpinimą platesnei suinteresuotųjų šalių grupei, nes daugeliui jų reikia užtikrinti, kad su jų veiksmais susijęs sutaupymas bus laikomas reikšmingu energijos sutaupymui. „Sukčiavimo rizikos mažinimas“ ir „patikimos MRV sistemos sukūrimas“ taip pat atsidūrė pirmoje reitingo pusėje, atitinkamai 11 ir 13 vietoje, o patikimos MRV sistemos klausimas taip pat buvo pagrindinis platesnės suinteresuotųjų šalių grupės rūpestis. Šie klausimai nagrinėjami kitame šios ataskaitos skirsnyje, kuriame aptariami apklausos atsakymai į MRV klausimus. „Atsižvelgimas į rinkos transformaciją ir techninę plėtrą“ nebuvo toks svarbus prioritetas – užėmė 19 vietą.

4. Papildomumo užtikrinimas

Papildomumo užtikrinimas yra svarbiausias visų gerų programų rengimo elementas, o EED 7 straipsnio kontekste ypač svarbu atsižvelgti į Europos Sąjungos teisę (pvz., minimalius vidutinius prietaisų eksploatacinių savybių standartus, minimalius energijos mokesčių tarifus ir vidutinius naujų transporto priemonių išmetamųjų teršalų standartus), kad būtų išvengta sutaupytų lėšų, priskirtinų šioms visos Europos politikos kryptims, skaičiavimo. Apskritai, pagal vieną konkrečią programą sutaupytos lėšos, apie kurias pranešama, turi būti pridedamos prie sutaupytų lėšų, sutaupytų įgyvendinant kitas politikos priemones, skirtas toms pačioms energijos vartojimo efektyvumo priemonėms. Šis antrasis papildomumo elementas gali būti sprendžiamas arba rengiant programas, kad būtų išvengta dubliavimosi, arba atliekant *ex post* analizę, kad sutaupytos lėšos būtų paskirstytos programoms, t. y. kad būtų išvengta dvigubo skaičiavimo. Net ir nesant kitų programų, rengiant politiką turėtų būti užtikrinta, kad sutaupytos lėšos papildytų lėšas, kurios bet kuriuo atveju būtų sutaupytos rinkoje. Šis trečiasis aspektas yra susijęs su toliau aptariamu reikšmingumo principu.

5. Reikšmingumo užtikrinimas

Reikšmingumo užtikrinimas yra dar vienas esminis principas, kuriuo grindžiamas politikos formavimas pagal EED 7 straipsnį ir kuris yra susijęs su papildomumu, nes atskiri energijos vartojimo efektyvumo veiksmai turi būti paremti arba paskatinti nacionalinių valdžios institucijų ar

įpareigotųjų šalių veiklos; tai yra, jie turi papildyti tai, kas būtų įvykę bet kuriuo atveju. Taikant EED 7 straipsnį, ši veikla turi prisidėti prie atskirų veiksmų ir turėti didesnę nei minimalų poveikį. Nors gali atrodyti, kad šią sąvoką sunku įvertinti, yra nemažai būdų, kaip valstybės narės gali geriau nustatyti reikšmingumą, pavyzdžiui, nustatydamos reikalavimus, kad prieš pradėdant įgyvendinti priemones turi būti įvykdyti kriterijai arba sudarytos sutartys. Tačiau, griežtai kalbant, reikšmingumą galima visiškai nustatyti tik *ex-post*, atliekant programos vertinimą.

3.2.1.4 Bendravimas

Tik viena iš keturių komunikacijos kategorijos temų užėmė aukštą (septintąją) vietą politikos formuotojų prioritetų sąrašė: „Informuotumo apie energijos vartojimo efektyvumo galimybes ir naudą didinimas“. Šį klausimą labai svarbiu laikė ir platesnė suinteresuotųjų subjektų grupė, kuriai neenergetinis poveikis, pavyzdžiui, komfortas, sveikata ir nekilnojamojo turto vertė, dažnai yra bent jau ar net svarbesnis už energijos taupymą (IEA, 2014).

Platesnė suinteresuotųjų šalių grupė daugiau reikšmės teikė kitoms komunikacijos temoms. Poreikis „įtraukti atitinkamas suinteresuotąsias šalis į politikos (per)kūrimo procesą“ buvo ketvirtas pagal svarbą klausimas, „grįžtamojo ryšio ciklą sukūrimas, siekiant įtraukti įvairių dalyvių žinias ... į politikos (per)kūrimo procesą“ buvo antroji pagal svarbą tema, o „įpareigotųjų šalių aprūpinimas pakankama informacija“ taip pat užėmė gana aukštą vietą (10 vieta). Nors tikėtina, kad viešosios politikos pareigūnų ir platesnių suinteresuotųjų šalių suvokimas visada skirsis, tai leidžia manyti, kad gali būti, jog egzistuoja „aklasis taškas“, kalbant apie tinkamą viešųjų konsultacijų ir informacijos teikimo lygį.

Išryškėja dvi temos:

6. Informuotumo apie energijos vartojimo efektyvumo galimybes ir naudą didinimas

Tiek įpareigotosioms šalims, siekiančioms kuo labiau sumažinti su tikslų įgyvendinimu susijusias išlaidas, tiek vyriausybėms, siekiančioms padidinti energijos vartojimo efektyvumo politikos portfelio grynąją dabartinę vertę, labai svarbu užtikrinti tinkamą pusiausvyrą tarp programų išlaidų, skirtų informuotumui didinti, ir tiesioginio subsidijavimo. Šiam klausimui svarbūs įvairūs politikos formavimo ir įgyvendinimo aspektai, įskaitant tikslinių auditorijų segmentavimą ir darbą su tinkamais pranešėjais, kad poveikis būtų kuo didesnis.

7. Platesnių suinteresuotųjų šalių įtraukimas į politikos formavimo ir įgyvendinimo procesą

Didelis su suinteresuotųjų šalių dalyvavimu susijusių temų reitingų skirtumas tarp viešosios politikos pareigūnų ir platesnės suinteresuotųjų šalių grupės rodo, kad šis klausimas gali būti politikos pertvarkymo ir įgyvendinimo akloji zona. Atvirų, skaidrių ir savalaikių įrodymais pagrįstų

konsultacijų dėl programų rengimo ir įgyvendinimo procesų rengimas sudaro sąlygas veiksmingesniam programų veikimui ir plačios paramos bazės sukūrimui, kad jos būtų tvarios.

3.2.2 Stebėseną, ataskaitų teikimas ir tikrinimas (MRV)

Apklausoje respondentų buvo prašoma įvertinti, kiek jų šalyje reikia dalytis patirtimi ir stiprinti gebėjimus pagal kiekvieną iš 14 temų. Įvertinimas 5 balų reišė, kad reikia daug pagalbos, įvertinimas 1 balu – kad pagalbos nereikia, o įvertinimas 0 balų reišė, kad nėra nuomonės ar dalyvavimo nagrinėjant šią temą.

14 temų buvo suskirstytos į penkias kategorijas:

1. MRV organizavimas (dvi temos);
2. Teisiniai ir politiniai aspektai (trys temos);
3. Gebėjimų stiprinimas (viena tema);
4. Finansiniai aspektai (viena tema);
5. Techniniai ir praktiniai aspektai (septynios temos).

3.2.2.1 Dominuoja techniniai ir praktiniai klausimai

Penki iš septynių svarbiausių politikos formuotojų prioritetų MRV srityje yra susiję su techniniais arba praktiniais aspektais – jie buvo įvertinti 4 arba 5 balais (žr. I priedas). „Imties dydžio ir reprezentatyvaus MRV parametrų nustatymas” buvo tema, kurios prioritetai įvertinti aukščiausiu balu. „Aiškių ir konkrečių gairių dėl MRV 7 straipsnio EED srityje pateikimas” užėmė antrąją vietą, “MRV sistemų priemonių pateikimas” – trečiąją, o „patikros reikalavimų gairės” – penktąją. Šeštąją vietą užėmė „Reikalavimai duomenims, taikomų teikiant ataskaitas nacionalinėms valdžios institucijoms apie MRV, apibrėžimas”, o septintąją – „energijos vartojimo efektyvumo priemonių (atskirų veiksmų) kontrolės parametrų nustatymas siekiant [užtikrinti atitiktį]”.

Išryškėja dvi plačios temos: viena – techninė, kita – praktinė:

8. MRV sistemų techninių aspektų apibrėžimas

Atnaujintoje EED pabrėžiama MRV sistemų svarba ir paaiškinama daug techninių aspektų, įskaitant reikalavimą tikrinti statistiškai reprezentatyvią priemonių imtį. MRV sistemų kūrimas yra labai svarbus, kad būtų galima priimti sprendimus dėl reikšmingumo, papildomumo ir kokybės. Norint suprasti, kaip sukurti tokią sistemą, reikia išanalizuoti mechanizmą, kuriuo tikimasi sutaupyti energijos, ir gyventojų, kuriems taikomos priemonės, charakteristikas.

9. Praktinių MRV gairių ir priemonių, skirtų programos vientisumui užtikrinti, kūrimas

Neužtenka tik apibrėžti MRV sistemą. Ją reikėtų paremti aiškiais gairėmis, kad ji būtų tinkamai įgyvendinama, ir priemonėmis, kurios padėtų ją nuosekliai įgyvendinti. Tiek viešosios politikos pareigūnams, tiek platesnio masto suinteresuotiesiems subjektams gairių aiškumas ir tinkamos ataskaitų teikimo priemonės yra svarbiausi praktiniai aspektai, kuriuos reikia teisingai įgyvendinti. Suinteresuotosios šalys, besidominčios “iš apačios į viršų” vertinimo metodais visoje ES, turėtų susipažinti su MultEE projekto “Iš apačios į viršų” vertinimo vadovu (Jamek ir kt., 2016).

3.2.2.2 Finansiniai aspektai

Politikos formuotojų grupė vienai iš šioje kategorijoje tirtų temų – “Ekonomiškai efektyvus MRV užtikrinimas” – skyrė ketvirtą, o platesnė suinteresuotųjų šalių grupė – penktą vietą pagal prioritetus. Šios tarpsektorinės temos svarba atsispindėjo ir respondentų atsakymuose, pateiktuose apklausos dalyje dėl politikos formavimo ir įgyvendinimo, kurioje taip pat buvo iškeltas ekonomiškai efektyvaus MRV užtikrinimo klausimas.

Toliau reikėtų nagrinėti šią išlaidų mažinimo temą:

10. Ekonomiškai efektyvių MRV sistemų kūrimas ir įgyvendinimas

MRV sistemoms reikia išteklių, kuriuos kitu atveju būtų galima panaudoti tiesiogiai remiant energijos vartojimo efektyvumo priemonių diegimą. Politikos formuotojams tenka uždavinys rasti ekonomiškai efektyviausius būdus, kaip įvykdyti EED 7 straipsnio reikalavimus ir viršyti juos tais atvejais, kai nauda (pvz., didesnis faktinis energijos sutaupymas) pateisina papildomas išlaidas. Tarpusavio mokymasis suteikia galimybių pasimokyti iš kitų jurisdikcijų, įskaitant Jungtines Amerikos Valstijas, kur pažangiųjų skaitiklių duomenų naudojimas kai kuriose valstijose iš esmės keičia energijos vartojimo efektyvumo programų, skirtų elektros energijai ir gamtinėms dujoms, MRV.

3.3 Ne tyrimo metu nustatytos spragos

Be apklausos atsakymuose iškeltų spragų, dėl naujausių politikos įgyvendinimo pokyčių ir naujos EED redakcijos (Europos Sąjunga, 2018) išryškėjo dar penkios spragos, kurios toliau analizuojamos [4 skyriuje](#). Trys iš jų yra susijusios su konkrečia politika ar sektoriumi, o dvi – su tarpsektoriniais politikos klausimais. Iš konkrečios politikos klausimų įtraukti apmokestinimo klausimai, atsižvelgiant į didėjančią jų svarbą priemonių, apie kurias praneša valstybės narės, rinkinyje; aukcionai įtraukti dėl didėjančio valstybių narių susidomėjimo ir santykinio patirties trūkumo juos rengiant ir įgyvendinant; o

transportas įtrauktas dėl to, kad šiame sektoriuje energijos taupymo politika vis dar nepakankamai plėtojama. Atsižvelgiant į tai, kad klimato kaitos tikslams pasiekti reikia didesnių užmojų, įtraukta tarpsektorinė privataus finansavimo sutelkimo tema; subsidijos gali užtikrinti tik nedidelę reikiamų lėšų dalį. Tarpsektorinė energijos nepritekliaus tema įtraukta atsižvelgiant į tai, kad į ją reikia atsižvelgti persvarstant EED, ir į nuolatinį poreikį spręsti energijos vartojimo efektyvumo politikos paskirstymo klausimus; kai kuriose valstybėse narėse vis dar nėra oficialios energijos nepritekliaus apibrėžties, o tai reiškia, kad kai kurios šalys šiuo klausimu pradeda nuo labai žemo lygio. Dėl visų šių papildomų spragų bus svarbu nuo pat politikos formavimo pradžios atsižvelgti į MRV poveikį.

11. Energijos apmokestinimo priemonių kūrimas ir įgyvendinimas pagal efektyvumo politikos sistemą

Energijos apmokestinimas tampa vis populiarene politikos priemone valstybių narių efektyvaus energijos vartojimo politikos portfeliuose, siekiant įgyvendinti EED 7 straipsnį. Energijos apmokestinimas, kaip nuoseklaus politikos priemonių paketo dalis, gali atlikti svarbų pagalbinį vaidmenį skatinant energijos vartojimo efektyvumo didinimą, kadangi ši priemonė pakelia investicijų grąžą didinant sutaupytos energijos finansinę vertę. Tačiau kaip atskira politika apmokestinimas sprendžia tik vieną iš rinkos trūkumų, turinčių įtakos energijos vartojimo efektyvumui, ir, jei jis neįgyvendinamas kartu su kitomis paramos priemonėmis, gali turėti didelį poveikį paskirstymui; be to, norint įvertinti jo poveikį, reikia daug analitinių pastangų. Kadangi vis daugiau šalių praneša apie sutaupytas lėšas dėl apmokestinimo priemonių, bus naudinga dalytis informacija apie tai, kaip jas įtraukti į politikos sistemas ir analizuoti jų poveikį.

12. Energijos vartojimo efektyvumo aukcionų rengimas ir įgyvendinimas

Po sėkmingo Šveicarijos „ProKilowatt“ aukciono kelios valstybės narės pradėjo arba rengia bandomuosius energijos vartojimo efektyvumo aukcionus, kuriuose vyriausybės prašo pateikti pasiūlymus dėl energijos taupymo, o aukciono laimėtojai reitinguojami pagal kainą, už kurią jie pasirengę priimti subsidijas, kad įgyvendintų energijos taupymo projektus. Kol kas ES bandomųjų projektų rezultatai nevienareikšmiai; būtų vertinga, jei valstybės narės pasidalytų savo patirtimi rengiant aukcionus ir kaip jos tokias priemones įtraukė į savo energijos vartojimo efektyvumo politikos portfelį.

13. Politikos priemonių, kuriomis siekiama sutaupyti transporto sektoriuje, kūrimas ir įgyvendinimas

Trečdalis ES galutinio energijos suvartojimo tenka transporto sektoriui, tačiau energijos vartojimo efektyvumo politika retai orientuota į šį sektorių, siekiant sutaupyti energijos, ir tik 6 proc. EED 7 straipsnio sutaupytos energijos buvo sutaupyta transporto sektoriuje (Forster et al. 2016). Platesnis suinteresuotųjų subjektų dalyvavimas energijos vartojimo efektyvumo srityje valstybėse narėse,

siekiant užtikrinti, kad transporto, klimato ir energetikos politika būtų suderinta, padėtų išplėsti ekonomiškai efektyvių energijos vartojimo efektyvumo galimybių ratą.

14. Kurti politiką, kuri veiksmingai sutelktų privačius išteklius investuoti į energijos vartojimo efektyvumą

Norint sumažinti galutinį energijos suvartojimą ir pasiekti klimato kaitos tikslus, būtina pritraukti privačių investicijų. Siekiant griežtesnių energijos vartojimo efektyvumo tikslų, subsidijos bus vis labiau ribojamos, todėl didesnė našta teks politikos kryptims, galinčioms gauti dalyvių lėšų, pavyzdžiui per finansavimą pagal sąskaitas arba finansavimą iš kitų ekonomikos dalių, kurios gauna naudos iš energijos vartojimo efektyvumo (pvz., energetikos ir sveikatos priežiūros sistemų). Labai svarbu bus sukurti politiką, kuri galėtų gauti investicijų, pagrįstų šia verte, taip pat bus labai svarbu, kad ją būtų galima išplėsti, o tai leistų finansų rinkoms teikti finansavimą, taip sumažinant finansavimo sąnaudas. Šiuo atžvilgiu, siekiant skatinti mastą, bus labai svarbu apsvarstyti reguliavimo, apmokestinimo, subsidijų ir skatinamųjų priemonių derinį.

15. Atsižvelgiant į poreikį mažinti energijos nepriteklių

Iš dalies pakeistoje EED reikalaujama, kad valstybės narės, jei reikia, pirmiausia įgyvendintų tam tikrą energijos vartojimo efektyvumo priemonių dalį, atsižvelgiant į poreikį mažinti energijos nepriteklių. Kai kurios valstybės narės jau vykdo šį reikalavimą, o kitos šio klausimo anksčiau aktyviai nesvarstė. Visoms valstybėms narėms bus naudinga dalytis gerąja patirtimi, kaip rengti ir įgyvendinti programas, skirtas socialiai pažeidžiamiems namų ūkiams, įskaitant tuos, kurie patiria energijos nepriteklių, ir, jei reikia, socialiniam būstui. Šiuo požiūriu galėtų būti naudingas bendradarbiavimas su programos “Horizontas 2020” projektu [“SocialWatt”](#).

Kadangi šios penkios temos tiesiogiai neišplaukia iš apklausos, bus svarbu jas išbandyti su ENSMOV suinteresuotosiomis šalimis ir prireikus pakoreguoti šį projektą. Kitos spragos gali išryškėti politikos pertvarkymo ir įgyvendinimo eigoje.

4 | 15 Šalintinos spragos

15 nustatytų trūkumų galima suskirstyti į kategorijas pagal tai, ar jie susiję su EEOS, ar su alternatyviomis priemonėmis, ar su politikos (per)kūrimu ir įgyvendinimu, ar su MRV. 1 lentelėje parodytos kai kurios spragos, apimančios visas keturias sritis.

1 lentelė. Trūkumų akcentavimas

Spraga	EEOS	Alternatyvios Priemonės	Politikos kūrimas / įgyvendinimas	MRV
Energijos vartojimo efektyvumo įpareigojimų sistemų tvarumo užtikrinimas	X		X	
Subsidijų programų tvarumo užtikrinimas		X	X	
Energijos vartojimo efektyvumo aukcionų rengimas ir įgyvendinimas		X	X	(X)
Energijos apmokestinimo priemonių kūrimas ir įgyvendinimas pagal efektyvumo politikos sistemą.		X	X	
Politikos priemonių, kuriomis siekiama sutaupyti transporto sektoriuje, kūrimas ir įgyvendinimas.	X	X	X	(X)
Informuotumo apie energijos vartojimo efektyvumo galimybes ir naudą didinimas.	X	X	X	
Vertinimui tinkamų programų kūrimas	X	X	X	X
Platesnių suinteresuotųjų šalių įtraukimas į politikos formavimo ir įgyvendinimo procesą.	X	X	X	X

Spraga	EEOS	Alternatyvios Priemonės	Politikos kūrimas / įgyvendinimas	MRV
Politikos kūrimas, kuri veiksmingai sutelktų privačius išteklius investuoti į energijos vartojimo efektyvumą.	X	X	X	X
Atsižvelgiant į poreikį mažinti energijos nepriteklių	X	X	X	X
Papildomumo užtikrinimas	X	X	X	X
Reikšmingumo užtikrinimas	X	X	X	X
MRV sistemų techninių aspektų apibrėžimas	X	X		X
Praktinių MRV gairių ir priemonių, skirtų programos vientisumui užtikrinti, kūrimas	X	X		X
Ekonomiškai efektyvių MRV sistemų kūrimas ir įgyvendinimas	X	X		X

4.1 Energijos vartojimo efektyvumo įpareigojimų sistemų tvarumo užtikrinimas

4.1.1 Santrauka

EEOS yra ilgalaikės politikos priemonės, kurios įgyvendinamos etapais. Naujas etapas – tai galimybė pasimokyti iš ankstesnio laikotarpio sėkmės ir tobulintinų sričių, siekti naujų politikos tikslų ir atsižvelgti į rinkų ir technologijų pokyčius. Tai taip pat yra proga suinteresuotiems subjektams argumentuoti už jiems naudingus pakeitimus, todėl svarbiausi yra geri įrodymai. Apie taisyklių pakeitimus, pavyzdžiui, dėl užmojo lygio, sektorių dėmesio ar sutaupymų apskaičiavimo metodikos, reikia pranešti iš anksto, kad rinkos dalyviai galėtų prisitaikyti. Jei kiekviename etape problemos nebus sprendžiamos, jų gali padaugėti ir iškilti pavojus sistemos vientisumui.

4.1.2 ENSMOV tyrimo duomenys

Pirminėje ENSMOV apklausoje, kuri buvo atlikta 2018 m. projekto pasiūlymų teikimo etape, „Energijos vartojimo efektyvumo įpareigojimų sistemos tvarumo užtikrinimas“ buvo įvardytas kaip pagrindinis politikos įgyvendinimo prioritetasis – 72 proc. respondentų jį pažymėjo tarp dviejų svarbiausių prioritetų. Tarp energijos vartojimo efektyvumo įpareigojimų sistemos rengimo, finansų, teisinių, politinių ir organizacinių temų tik „sistemos administravimo optimizavimas“, „politinės paramos gavimas“ ir „politiniai biudžetiniai įsipareigojimai“ surinko daugiau aukščiausių prioritetų balų (4 ir 5 balai skalėje nuo 1 iki 5). Iš tiesų galima teigti, kad politinė parama ir biudžetiniai įsipareigojimai yra esminiai bet kurios programos tvarumo elementai.

2019 m. atliktoje pagrindinėje ir išsamesnėje ENSMOV apklausoje viešosios politikos pareigūnai „tvarumo užtikrinimą“ išskėlė į įgyvendinimo prioritetų sąrašo viršų – 58 proc. respondentų šią temą pažymėjo 4 arba 5 balais (skalėje nuo 1 iki 5). Mažesnė dalis šių respondentų tai įvertino kaip EEOS prioritetą, palyginti su alternatyviomis priemonėmis. Tai galbūt atspindi šio klausimo vietą apklausos finansinių aspektų dalyje ir pavyzdžio, susijusio su išlaidų susigrąžinimu per įpareigotąsias šalis, įtraukimą. Dėl savo finansavimo būdo EEOS paprastai susiduria su mažesnėmis finansinio tvarumo problemomis nei iš bendrųjų mokesčių finansuojamos programos. Tačiau jos paprastai susiduria su platesnio masto politinio pobūdžio tvarumo problemomis ir reikalauja suinteresuotųjų šalių lobizmo.

Ši tema taip pat svarbi platesnei suinteresuotųjų šalių grupei respondentų, kurie įgyvendinimo prioritetų sąrašė “tvarumo užtikrinimą”, t. y. stabilumą arba ilgaamžiškumą, nurodė trečioje vietoje – 66 proc. respondentų šią temą pažymėjo 4 arba 5 balais.

4.1.3 Platesni įrodymai

Naujausia patirtis, įgyta įgyvendinant EEOS, suteikia naudingos patirties valstybėms narėms, besirengiančioms naujiems EEOS etapams.

Dėl politinės paramos stokos Danijoje vyriausybė planuoja nutraukti programą. Pagrindiniai priekaištai programai buvo susiję su neteisingu sutaupyto lėšų skaičiavimu, kryžminiu subsidijavimu pramonės sektoriaus namų ūkių priemonėms ir su įpareigotosiomis šalimis susijusių bendrovių pelno siekimu, neskatinant tų įpareigotųjų šalių mažinti sąnaudas. Šioms problemoms spręsti galėjo būti parengta politikos reforma, tačiau, praradus politinę paramą sistemai, buvo parengti planai programą pakeisti aukcionų principu (Bach, 2019). Jungtinėje Karalystėje pakeitus sistemos taisykles, sumažinant įvairių rūšių priemonių prieinamumą įpareigotoms šalims, padidėjo išlaidos. Tuo pat metu (2013 m.) kylančios energijos kainos susilpnino politinę paramą programoms, finansuojamoms iš energijos kainų. Dėl to susilpnėjo programos užmojai (Rosenow ir Eyre, 2015).

Italijoje dėl sistemos taisyklių pakeitimų tapo sunkiau gauti baltuosius sertifikatus už energijos vartojimo efektyvumo intervencijas. Dėl sumažėjusios pasiūlos sertifikatų kainos patrigubėjo. Vėlesnės reguliavimo institucijų intervencijos, kuriomis siekta rinkai tiekti baltuosius sertifikatus, nesusijusius su energijos vartojimo efektyvumo didinimo veiksmais, bent laikinai sumažino programos užmojus (Di Santo ir De Chicchis, 2019).

Prancūzijoje baltųjų sertifikatų kainos taip pat gerokai išaugo tiekėjams nustačius papildomą tikslą, susijusį su energijos nepriteklumi, todėl padidėjo užmojai ir atsirado nauja taupymo kategorija, kuriai įgyvendinti reikia daugiau programos išlaidų. Įvedus įpareigojimą dėl energijos nepritekliaus, sumažėjo klasikinių sertifikatų pasiūla, nes tie, kurie atitinka reikalavimus, gali gauti didesnę kainą energijos nepritekliaus rinkoje (IEA, 2017a).

4.2 Subsidijų programų tvarumo užtikrinimas

4.2.1 Santrauka

Subsidijų programos paprastai yra labiau pažeidžiamos nei EEOS dėl finansavimo pokyčių. Finansavimo tvarumas gali būti susijęs su metiniais fiskaliniais sprendimais, politine parama arba išorės finansavimo įstaigų sprendimais. Daugelis valstybių narių vykdo programas, kurių pagrindinis finansavimo šaltinis yra Europos sanglaudos fondai. Dažnai yra daug įvairių veiksmų programų, į kurias, be kitų projektų, įtraukti ir energijos vartojimo efektyvumo projektai. Tai gali reikšti, kad daug įgyvendinančiųjų institucijų ir įstaigų turi tam tikrą atsakomybę už įgyvendinimą, dažnai paskirstytą skirtingais valdžios lygmenimis, pavyzdžiui, nacionalinėms agentūroms, regioninėms valdžios institucijoms ir savivaldybėms. Esant tokiai situacijai, prioritetai yra užtikrinti šio fragmentiško vaizdo nuoseklumą ir užtikrinti, kad energijos vartojimo efektyvumo tikslai galėtų būti nuolat finansuojami.

4.2.2 ENSMOV tyrimo duomenys

2018 m. pradinėje ENSMOV apklausoje nustatyta, kad “sistemos tvarumo užtikrinimas” yra svarbiausias politikos įgyvendinimo prioritetas, ir tik “sistemos administravimo optimizavimas”, “politinės paramos gavimas” ir “politikos biudžetiniai įsipareigojimai” surinko didesnę aukščiausių prioritetų balų dalį (4 ir 5 balai skalėje nuo 1 iki 5). Tiek politinė parama, tiek biudžetiniai įsipareigojimai yra esminiai subsidijų programų tvarumo elementai.

2019 m. pagrindinėje ENSMOV apklausoje viešosios politikos pareigūnai pirmąją vietą įgyvendinimo prioritetų sąrašė skyrė “tvarumo užtikrinimui” – 58 proc. respondentų šią temą įvertino 4 arba 5 balais. Šiame kontekste tvarumas reiškia programų gebėjimą tęsti veiklą pasibaigus pradiniam etapui ar skyrus finansavimą. Didesnė dalis respondentų šį prioritetą priskyrė alternatyvioms priemonėms nei EEOS, o tai galbūt rodo, kad EEOS yra stabilesnės (brandžiausioms Europos EEOS yra daugiau nei 10 metų), palyginti su subsidijų programomis, jų finansavimo ir reglamentavimo požiūriu. Ši tema taip pat svarbi platesnei suinteresuotųjų šalių grupei, kuri įgyvendinimo prioritetų sąrašė “tvarumo užtikrinimą” nurodė trečioje vietoje – 66 proc. respondentų šią temą pažymėjo 4 arba 5 balais.

4.2.3 Platesni įrodymai

[ENSPOL projekte](#) finansavimo neapibrėžtumas įvardytas kaip alternatyvių priemonių politikos formavimo ir įgyvendinimo rizika, nurodant Italijos pavyzdį, kur dėl sumažėjusių mokesčių pajamų

buvo neaiški programų ateitis (UPRC *et al.*, 2015, 2016). Tokio pobūdžio rizika būdinga iš bendrųjų mokesčių finansuojamoms programoms. Netgi didelės ir ilgalaikės subsidijų programos, pavyzdžiui, Vokietijos CO₂ pastatų atnaujinimo programa (CBRP), kurią vykdo Vokietijos rekonstrukcijos kredito institutas (KfW), laikui bėgant pasižymėjo finansavimo nestabilumu, o tai gali sukelti neigiamą poveikį rinkoms. Dėl susirūpinimo viešojo sektoriaus skola 2011 m. buvo sumažintos mokesčių mokėtojų lėšos CBRP. Siekiant padėti užpildyti susidariusią spragą, buvo skirtas naujas finansavimas iš Energetikos ir klimato fondo; lėšos buvo gautos iš energijos tiekėjų, kurie privalėjo mokėti į fondą dėl nenumatytų pajamų, gautų iš dalies paskirstant nemokamus ES prekybos apyvartiniais taršos leidimais sistemos (ATLPS) leidimus (Rosenow, 2012).

Vienas iš galimų būdų finansuoti energijos vartojimo efektyvumo programas – naudoti ATLPS pajamas. Dėl apyvartinių taršos leidimų prekybos sistemos reformų 2017–2019 m. anglies dioksido kainos padidėjo keturis kartus, o per ateinančią dešimtmetį valstybių narių įplaukos iš aukcionų turėtų siekti 165 mlrd. eurų (Sunderland ir Cowart, 2019).

ES – šalyse finansavimo trūkumas nebūtinai yra pagrindinė problema. Vykdamas projektą “Energos vartojimo efektyvumo stebėjimas 3” nustatyta, kad reikia užtikrinti, jog energijos vartojimo efektyvumo programos būtų parengtos tvariai, kad būtų galima pasinaudoti energijos vartojimo efektyvumo priemonių finansavimo galimybėmis, ypač iš struktūrinių fondų. Projekte rekomenduota “didinti techninę pagalbą potencialiems projektų rengėjams ir pareiškėjams, derinant ją su finansinėmis priemonėmis, mobilizuojant struktūrinių fondų techninei pagalbai skirtą pinigų sumą” (Thomas *et al.*, 2016).

Atlikus Europos Komisijos finansuojamą 2007–2013 m. sanglaudos politikos programų, skirtų energijos vartojimo efektyvumui visuomeniniuose ir gyvenamuosiuose pastatuose didinti, naudojimo vertinimą nustatyta, kad pagal programas atliktos investicijos retai buvo integruotos į platesnes energijos vartojimo efektyvumo strategijas. Be kitų politinių pasekmių, buvo nustatyta, kad reikia techninės pagalbos ir svarbu veiklos programas įtraukti į platesnį nacionalinių ir regioninių finansavimo paramos mechanizmų kontekstą (Le Den *et al.*, 2015).

4.3 Vertinimui tinkamų programų kūrimas

4.3.1 Santrauka

Programos vertinimas yra neatsiejama gero politikos formavimo dalis ir labai svarbus teikiant ataskaitas apie sutaupytą energiją pagal EED 7 straipsnį. Nors ENSMOV projektas nebus skirtas konkrečiai vertinimo metodams, jo taikymo sritis apima programų rengimą ir įgyvendinimą, kad būtų galima įvertinti pagrindinius vertinimo aspektus ir imtis veiksmų. Apklausa parodė, kad politikos formuotojams reikia pagalbos rengiant programas, kad būtų galima tinkamai įvertinti tokius klausimus kaip grįžtamasis efektas ir nemokamas važiavimas. Kai kuriais atvejais dėl ankstesnės vertinimo patirties stokos ši problema tampa dar opesnė.

4.3.2 ENSMOV apklausos rezultatai

Pirminėje ENSMOV apklausoje buvo išreikšta įvairių nuomonių dėl su vertinimu ir įsivertinimu susijusių uždavinių svarbos. “Vertinimo ir (arba) kontrolės poreikio įvertinimas” 61 proc. respondentų priskyrė dviem svarbiausioms prioritetinėms kategorijoms (4 arba 5 balai nuo 1 iki 5), todėl ši tema buvo svarbiausia iš visų tirtų vertinimo aspektų; kitus klausimus, tokius kaip “šalutinio poveikio vertinimas” ir “politinio atsako vertinimas”, kaip prioritetinius nurodė mažesnė respondentų dalis.

Pagrindinėje ENSMOV apklausoje 56 proc. viešosios politikos formuotojų “šalutinio EEO sistemos ir (arba) alternatyvios (-ių) priemonės (-ių) poveikio vertinimą” priskyrė dviem svarbiausioms prioritetų kategorijoms, taigi tai buvo antra pagal svarbą tema, kurią nurodė ši grupė; ji taip pat buvo geriausiai įvertinta visų viešosios politikos formuotojų atsakymų vidurkiu.

Pagrindinės ENSMOV apklausos rezultatai rodo vertinimo svarbą energijos vartojimo efektyvumo politikos formuotojams. ENSMOV projekto, kuriame daugiausia dėmesio skiriama MRV, politikos formavimui ir įgyvendinimui, tikslais tai rodo, kad, nors vertinimo srityje esama didelių spragų, reikėtų daugiau dėmesio skirti politikos formavimui ir MRV, kad būtų galima sėkmingai atlikti vertinimą.

4.3.3 Platesni įrodymai

Energijos vartojimo efektyvumo programų vertinimas yra esminė politikos ciklo dalis, leidžianti nuolat tobulinti politikos formavimą ir įgyvendinimą. Tarptautinės energetikos agentūros politikos kryptių serijoje pabrėžiama vertinimo svarba politikos planavimo, įgyvendinimo ir programų stebėsenos metu (žr., pvz., IEA, 2011).

Neseniai vykdytame projekte “Vertinimas praktikoje siekiant energijos vartojimo efektyvumo tikslų” (EPATEE) apžvelgta ES valstybių narių vertinimo praktika. Iš projekto metu apklaustų respondentų pasiūlytų paramos rūšių buvo nustatyti du poreikiai, susiję su vertinimų rengimu: “patarimai, kokių veiksmų imtis, kad į vertinimą būtų atsižvelgta politikos formavimo etape” ir “rekomendacijos, kaip parengti specifikacijas” (Bini *et al.*, 2018).

Poreikis įtraukti vertinimą į politikos kūrimą yra labai svarbus dalykas, pripažintas daugelyje ankstesnių tyrimų (pvz., HM Treasury, 2011; Giorgi, 2017). Vertinimą svarstant tik programos etapų pabaigoje gali kilti daug problemų politikos (per)kūrimo procese. Pavyzdžiui, informacijos dažnai reikia greitai, todėl sunku laiku parengti duomenų rinkimą, o kai kurių duomenų gali būti neįmanoma gauti arba jie gali būti prastesnės kokybės, nebent jų rinkimas iš pradžių buvo numatytas programoje.

EPATEE projekto metu nustatyta, kad šis klausimas yra ES valstybių narių trūkumas. Projekte dalyvavę suinteresuotieji subjektai patvirtino, kad atsižvelgimas į būsimus vertinimo poreikius kuriant ar peržiūrint politiką dar nėra įprasta praktika. Projekte buvo nustatytas veiksmų, kurių laikantis būtų užtikrinta, kad į vertinimą būtų atsižvelgiama per visą politikos ciklą, rinkinys (Broc *et al.*, 2019).

4.4 Papildomumo užtikrinimas

4.4.1 Santrauka

Papildomumas yra bene svarbiausia sąvoka, susijusi su programos kūrimu, poveikio apskaičiavimu ir MRV sistema, sukurta tam, kad būtų galima apskaičiuoti sutaupyta energiją. Energijos sutaupymas turi būti papildomas, palyginti su tuo, kas būtų buvę sutaupyta be programos, t. y. lyginamuoju scenarijumi. Energijos sutaupymas turi būti papildomas palyginti su Europos Sąjungos teisės aktais (pvz., minimaliais vidutiniais prietaisų eksploatacinių savybių standartais pagal ekologinio projektavimo programą ir vidutiniais naujų transporto priemonių išmetamųjų teršalų normatyvais). Papildomumo principas taip pat taikomas teikiant ataskaitas apie sutaupymus, palyginti su kitomis nacionalinėmis politikos kryptimis. Programos gali būti parengtos taip, kad nesidubliuotų, o tais atvejais, kai dubliavimas yra pageidautinas arba neišvengiamas, atliekant *ex post* analizę galima paskirstyti sutaupytas lėšas tarp programų. Taip pat turi būti daromos realios prielaidos apie tai, kada įranga būtų pakeista, ir apie šių pakeitimų efektyvumą. Užtikrinant, kad politika būtų rengiama atsižvelgiant į EED papildomumo reikalavimus, padidėja tikimybė, kad sutaupytos lėšos bus tinkamos finansuoti.

4.4.2 ENSMOV tyrimo duomenys

Pirminėje ENSMOV apklausoje 33 proc. respondentų “papildomumo užtikrinimą” priskyrė prie svarbiausių prioritetų (5 balai skalėje nuo 1 iki 5), o 61 proc. respondentų šį klausimą įvertino 4 arba 5 balais. Dėl to papildomumo klausimas atsidūrė pirmoje ENSMOV projekte spręstinių temų sąrašo pusėje.

Pagrindinėje ENSMOV apklausoje viešosios politikos formuotojai “papildomumo užtikrinimui” skyrė trečią vietą svarbiausių prioritetų sąrašė: 53 proc. respondentų šį klausimą įvertino kaip svarbų (4) arba labai svarbų (5), o pagal vidutinį įvertinimą pagal temą – kaip ketvirtą.

4.4.3 Platesni įrodymai

Atliekant *ex ante* vertinimą dėl EED 7 straipsnio, papildomumas buvo įvardytas kaip ypatingą susirūpinimą kelianti sritis. Vertinime daugiausia dėmesio skirta papildomumui, susijusiam su Europos Sąjungos teise, visų pirma minimaliais standartais ir Pastatų energinio naudingumo direktyvos (EPBD) reikalavimais, taip pat kitai energijos taupymo rizikai, susijusiai su tinkamumu, nepateikimu ir dvigubu

skaičiavimu. Iš šių klausimų ir rodiklių daugiausia nerimo kėlė papildomumas – tik 43 proc. energijos sutaupymų, apie kuriuos pranešta, buvo įvertinti kaip visiškai papildomi (Rosenow *et al.*, 2016).

Tyrimė, kuriame buvo vertinama EED 7 straipsnio įgyvendinimo pažanga, pabrėžta, kad trūksta aiškumo, į kokias ES masto politikos kryptis reikėtų atsižvelgti vertinant papildomumą (Forster *ir kt.*, 2016). Tikėtina, kad tai prisidėjo prie to, kodėl ENSMOV projekto suinteresuotosios šalys šią temą priskyrė prie prioritetinių.

Neseniai paskelbtose gairėse, skirtose padėti perkelti į nacionalinę teisę įpareigojimą taupyti energiją pagal iš dalies pakeistą EED, valstybėms narėms pateikiamos aiškesnės rekomendacijos papildomumo klausimu. Iš dalies pakeistoje EED paaiškinta, kad papildomumo reikalavimas reiškia, jog energijos sutaupymai turėtų būti papildomi prie tų, kurie bet koku atveju būtų buvę pasiekti be politikos priemonių, atsižvelgiant į tokius veiksnius, kaip antai “pašaliniai”, rinkos poveikis ir esamos politikos poveikis, t. y. vengiant dvigubo skaičiavimo. Tačiau šis paaiškinimas įneša naujų sunkumų. Naujosiose gairėse nustatyta, kaip papildomumas turėtų būti vertinamas atsižvelgiant į įvairius ES teisės elementus, įskaitant kitus EED elementus (5 ir 8 straipsnius), EPBD, Ekologinio projektavimo direktyvą, Ekologiškai švarių transporto priemonių direktyvą, direktyvą 2014/94/ES dėl alternatyviųjų degalų infrastruktūros diegimo, Tarybos direktyvą 2003/96/EB, pakeičiančią Bendrijos energetikos produktų ir elektros energijos mokesčių struktūrą, ir Tarybos direktyvą 2006/112/EB dėl pridėtinės vertės mokesčio bendros sistemos (Europos Komisija, 2019a). Šiais paaiškinimais panaikinamos kai kurios direktyvos spragos ir apsunkinamas papildomumo kriterijų laikymasis kai kuriuose sektoriuose, pavyzdžiui, kiek tai susiję su nacionalinio lygmens naujų transporto priemonių politikos priemonių sutaupytais lėšomis.

4.5 Reikšmingumo užtikrinimas

4.5.1 Santrauka

Reikšmingumas yra susijęs su papildomumo sąvoka, daugiausia dėmesio skiriant priežastiniam valstybių narių valdžios institucijų arba įpareigotųjų šalių vaidmeniui įgyvendinant politikos priemones, dėl kurių sutaupoma energijos. Vienas apklausos respondentas atkreipė dėmesį į tai, kad daugeliu atvejų reikšmingumo apibrėžtis yra neaiški, todėl kai kuriais atvejais pasitaiko neapibrėžtų “kūrybinių sprendimų”. Finansavimo sistemos ir EEOS turi skirti ypatingą dėmesį reikšmingumo reikalavimui, atsižvelgiant į tai, kad dėl jau įdiegtų priemonių galima prašyti sutaupyti energijos. Rengiant ir įgyvendinant programas taip, kad būtų užtikrinta audito seka, šią problemą galima išspręsti, sumažinant nereikšmingumo ir sukčiavimo riziką. Įvairių valstybių narių praktikos patirtis gali padėti politikos formuotojams pertvarkyti programas taip, kad šios problemos būtų sprendžiamos ekonomiškai efektyviai.

4.5.2 ENSMOV tyrimo duomenys

Pirminėje ENSMOV apklausoje 44 proc. respondentų svarbiausiu prioritetu laikė “reikšmingumo užtikrinimą” (5 balai skalėje nuo 1 iki 5), o 83 proc. respondentų šį klausimą įvertino 4 arba 5 balais. Dėl to reikšmingumo klausimas atsidūrė šios apklausos temų sąrašo viršuje.

Pagrindinėje ENSMOV apklausoje viešosios politikos formuotojai svarbiausių prioritetų sąrašė “reikšmingumo užtikrinimui” skyrė penktą vietą – 47 proc. respondentų šį klausimą įvertino kaip svarbų (4) arba labai svarbų (5). Platesnė suinteresuotųjų subjektų grupė taip pat gana aukštai įvertino šią temą – 62 proc. respondentų ją įvertino 4 arba 5 balais, ir tai buvo septinta vieta prioritetų sąrašė. Pagal vidutinį kiekvienos temos įvertinimą reikšmingumo klausimas buvo įvertintas žemesniais balais – viešosios politikos formuotojų – 13 vieta, o platesnės suinteresuotųjų šalių grupės – 12 vieta, o tai rodo, kad kai kuriose jurisdikcijose ši tema yra daug svarbesnė nei kitose.

4.5.3 Platesni įrodymai

Reikšmingumas buvo įvardytas kaip probleminė sritis atliekant EED 7 straipsnio *ex ante* vertinimą, aprašytą 4.5 skirsnyje apie papildomumą. Po papildomumo didžiausią susirūpinimą kėlė “nepateikimo rizikos” klausimas – 57 proc. energijos sutaupymų, apie kuriuos pranešta, įvertinti kaip mažos rizikos (Rosenow *et al.*, 2016). Nors yra nemažai veiksnių, darančių įtaką nepateikimui, pagrindinė rizika kilo

dėl galimų reikšmingumo problemų. Daugelį EED 7 straipsnio įgyvendinimo pažangos vertinimo tyrime nustatytų reikšmingumo problemų sukėlė aiškumo trūkumas valstybių narių ataskaitose – maždaug 24 proc. sutaupytų lėšų atveju nebuvo galima įvertinti, ar yra rizika, kad jos nebus reikšmingos (Forster *et al.*, 2016).

Tai, kad tarp ENSMOV apklausos respondentų buvo ir daug tokių, kurie manė, kad reikšmingumas yra pagrindinė problema, ir panaši dalis tokių, kuriems reikšmingumas nekėlė rūpesčių, rodo, kad dalijimasis gerą patirtimi šioje srityje gali būti naudingas. Kelios valstybės narės į savo EEOS įtraukė reikšmingumo reikalavimus. Prancūzijoje šalys, siekiančios gauti “baltuosius” sertifikatus, privalo įrodyti tiesioginį indėlį prieš įrengiant priemones. Programoje taip pat pripažįstama, kad kai darbai atliekami pagal energijos vartojimo efektyvumo sutartį, sutaupymai gali būti tvaresni ir reikšmingesni; todėl jiems taikomi aukštesnio lygio sertifikatai. Danijoje sutaupyta energija negalima sutaupyti, kol nesudaryta atitinkama sutartis, o įpareigosios šalys gali reikalauti tik tų sutaupymų, kurie gali būti susiję su jų tiesioginiu dalyvavimu (ENSPOL, 2016).

4.6 Informuotumo apie energijos vartojimo efektyvumo galimybes ir naudą didinimas

4.6.1 Santrauka

Informuotumo didinimas pasitelkiant vyriausybės finansuojamus veiksmus gali padėti padidinti energijos vartojimo efektyvumo priemonių diegimą, remti kitas programas ir (arba) sumažinti įpareigotųjų šalių išlaidas ir padėti orientuotis į sunkiai pasiekiamus energijos vartotojus. Šiuo aspektu svarbūs ir įpareigotosios šalys bei jų atstovai, ypač todėl, kad daugelis jų keičia savo verslo modelius – nuo energijos tiekimo pereina prie energetinių paslaugų teikimo. Tinkamų suinteresuotųjų šalių įtraukimas gali padėti nukreipti informaciją į konkrečias grupes, o tinkamų stebėsenos duomenų rinkimas gali padėti politikos formuotojams įrodyti, kokią naudą patyrė programos dalyviai.

4.6.2 ENSMOV tyrimo duomenys

Pirminėje ENSMOV apklausoje 66 proc. respondentų prioritetinėmis temomis laikė tiek “didinti informuotumą apie energijos taupymo naudą”, tiek “didinti informuotumą apie energijos taupymo galimybes” (4 arba 5 balai skalėje nuo 1 iki 5), o 82 proc. respondentų “didinti informuotumą apie politiką” įvertino 4 arba 5 balais. Tai reiškia, kad bendresnis informuotumo didinimo klausimas užėmė aukštą vietą nustatytų poreikių sąrašė.

Pagrindinėje ENSMOV apklausoje viešosios politikos pareigūnai prioritetinių temų sąrašė “informuotumo apie energijos vartojimo efektyvumo galimybes ir naudą didinimas” užėmė septintąją vietą. 43 proc. respondentų šį klausimą pažymėjo kaip svarbų (4) arba labai svarbų (5). Pagal vidutinį kiekvienos temos įvertinimą “informuotumo didinimas” buvo penktoje vietoje spęstinių klausimų sąrašė.

4.6.3 Platesni įrodymai

Nepakankamas informuotumas apie energijos vartojimo efektyvumo galimybes ir naudą, kurią jis gali duoti, yra pagrindinė kliūtis, trukdanti imtis energijos vartojimo efektyvumo priemonių. Tai taip pat yra vienas iš pagrindinių veiksnių, skatinančių diegti EEOS (ESNPOL, 2016a). Tikimasi, kad įpareigotosios šalys, susidūrusios su ribotu informuotumu, ypač gyvenamajame sektoriuje, pasirinks informuotumo didinimo ir finansinių paskatų derinį, kad savo įsipareigojimus įvykdytų mažiausiomis sąnaudomis. Energijos tiekėjams informuotumo didinimas taip pat gali sutapti su jų verslo modelių transformacija iš

energijos tiekėjų į energijos paslaugų teikėjus (Energy Efficiency Watch 3, 2016b). Vis dėlto valstybės narės gali būti tinkamos papildyti šias pastangas, kad politikos tikslai būtų pasiekti mažesnėmis bendromis sąnaudomis. Jungtinėje Karalystėje 2008–2012 m. veikusių EEOS įvertinimo išvadose teigiama, kad vietos valdžios institucijos buvo labai svarbūs partneriai, padedantys sėkmingai įgyvendinti energijos vartojimo efektyvumo sistemas pagal vietas (DECC, 2014). Patikimų pasiuntinių ir asmenų, turinčių svarbios vietos informacijos apie tuos, kuriems labiausiai reikia energijos vartojimo efektyvumo intervencijų, įtraukimas gali būti naudingas didinant susidomėjimą ir nustatant tikslines grupes, pavyzdžiui, energijos nepriteklių patiriančius ar sveikatos sutrikimų turinčius asmenis.

Alternatyvios priemonės, kurių sutaupomos energijos kiekis nėra reglamentuotas, dažniau nei EEOS gali būti prastai taikomos. Vokietijos CO₂ pastatų atnaujinimo programa (CBRP), kurią vykdo Vokietijos rekonstrukcijos kreditų institutas (KfW), taiko įvairius informuotumo didinimo metodus, taip pat ir per vietas bankus. Kai vietos klientai kreipiasi į juos dėl “įprasto” renovacijos projekto finansavimo, jie gali rekomenduoti KfW paskolas ir dotacijas. Vokietijos energetikos agentūra (DENA) taip pat atlieka svarbų vaidmenį kuriant palankią aplinką KfW produktų naudojimui. DENA rengia kampanijas ir vykdo kitą informacinę veiklą, taip pat inicijuoja profesinių organizacijų (architektų, inžinierių, statybos specialistų ir konsultantų energetikos klausimais), energijos tiekėjų, renovacijos tiekėjų ir mokslinių tyrimų institutų partnerystę (Broc *et al.*, 2016). Tačiau vietos bankų dalyvavimą nebuvo lengva nustatyti. KfW prirėkė daug metų, kad užmegztų dabar palaikomus santykius su platesniu bankų sektoriumi, įskaitant bankų darbuotojų mokymą ir tinkamo kompensacijų už paskolų administravimą lygio nustatymą (Energy Efficiency Watch 3, 2016a).

Nevyriausybių ir rinkos dalyvių, taip pat subnacionalinių valdžios institucijų dalyvavimas rengiant ir įgyvendinant politiką apskritai buvo pabrėžtas kaip būdas plėtoti energijos vartojimo efektyvumo rinkas ir plėsti paramos energijos vartojimo efektyvumui koaliciją (Energy Efficiency Watch 3, 2016b).

Taip pat reikėtų apsvarstyti, į ką orientuoti pranešimus, kuriais siekiama didinti energijos vartojimo efektyvumą. Atlikus energijos vartojimo efektyvumo informacinių kampanijų meta–studiją nustatyta, kad energijos sutaupyti nepavyko, kai vartotojams buvo pateiktas piniginis grįžtamasis ryšys, o ne apeliuojama į altruistines tendencijas, pavyzdžiui, aplinkosaugos problemas (Delmas *et al.*, 2013).

4.7 Didesnis suinteresuotųjų šalių įtraukimas į politikos formavimo ir įgyvendinimo procesą

4.7.1 Santrauka

Atviri, konsultaciniai procesai suteikia galimybę kurti programas remiantis įrodymais, kurie turėtų pagerinti rezultatus. Konsultacijos turi būti vykdomos atsargiai, siekiant užtikrinti, kad jose nedominuotų labiausiai organizuoti ir gerai finansuojami interesai. Kad programos būtų sėkmingos, labai svarbu laiku pateikti pakankamai informacijos suinteresuotosiems šalims, kurioms jos daro poveikį (pvz., įpareigotosiems šalims).

4.7.2 ENSMOV tyrimo duomenys

Pradinėje ENSMOV apklausoje nebuvo konkrečiai klausama apie suinteresuotųjų šalių dalyvavimą, tačiau tema “užtikrinti suinteresuotųjų šalių pasitenkinimą” buvo įvertinta vidutiniškai aukštu prioritetu – 61 proc. respondentų ją įvertino 4 arba 5 balais (skalėje nuo 1 iki 5).

Pagrindinėje ENSMOV apklausoje viešosios politikos pareigūnai prioritetų sąrašo pabaigoje nurodė, kad “įtraukti atitinkamus suinteresuotuosius subjektus į politikos (per)kūrimo procesą” ir “grįžtamojo ryšio ciklo sukūrimas, kad į politikos (per)kūrimo procesą būtų įtrauktos įvairių subjektų žinios...” – 21-oje ir 24-oje vietose iš 26 temų, kai vertinama pagal 4 ir 5 balų dalį (atitinkamai 29 proc. ir 26 proc.), ir 22-oje ir 24-oje vietose, kai vertinama pagal balų vidurkį. Kita vertus, platesnė suinteresuotųjų subjektų grupė abi šias temas įtraukė į keturių svarbiausių klausimų sąrašą pagal vidutinį įvertinimą ir 4 arba 5 balų dalį. Nors galima tikėtis, kad platesnė suinteresuotųjų subjektų grupė šias temas vertins aukščiau nei viešosios politikos grupė, ryškus abiejų grupių atsakymų kontrastas rodo, kad kai kuriose jurisdikcijose tai gali būti “aklasis taškas”.

4.7.3 Platesni įrodymai

ENSPOL projektas pabrėžė konsultacijų su suinteresuotaisiais subjektais svarbą politikos formavimo procese, ypač renkantis MRV parametrus. Projekto metu pranešta, kad konsultacijų procesai kai kuriais atvejais buvo įvardyti kaip sėkmės veiksniai, tačiau apskritai konsultacijos su suinteresuotosiomis šalimis nebuvo labai veiksmingos (ENSPOL, 2016).

4.8 MRV sistemų techninių aspektų apibrėžimas

4.8.1 Santrauka

Pagal EED reikalaujama, kad MRV sistemos apimtų dokumentais pagrįstą bent statistiškai reikšmingos energijos vartojimo efektyvumo didinimo priemonių dalies ir reprezentatyvios imties patikrą. Be to, MRV sistemos gali suteikti informacijos, reikalingos sprendimams dėl sutaupytos energijos reikšmingumo ir papildomumo priimti ir atskirų įrenginių kokybei užtikrinti, jei jos derinamos su pakankamai griežtais atitikties mechanizmais. Tikslūs bet kurios EED reikalavimus atitinkančios MRV sistemos parametrai priklausys nuo energijos vartojimo efektyvumo didinimo programos pobūdžio ir gyventojų, kuriems taikomos priemonės, charakteristikų.

4.8.2 ENSMOV apklausos rezultatai

Pirminėje ENSMOV apklausoje “sunkumai, susiję su duomenų ir (arba) tikrinimo reikalavimais” buvo daugiausiai prioritetų tarp MRV klausimų turinčia tema – 44 proc. respondentų ją įvertino 5 balais (vertinant nuo 1 iki 5). Iš viso 66 proc. respondentų šią temą pažymėjo 4 arba 5 balais, taigi pagal šį rodiklį ji yra antra pagal svarbą tarp MRV temų.

Pagrindiniame ENSMOV tyrime “imties dydžio ir reprezentatyvios stebėsenos, ataskaitų teikimo ir tikrinimo parametrų nustatymas pagal EED 7 straipsnį” buvo tema, kuriai viešosios politikos respondentai teikė didžiausią reikšmę – 57 proc. šios grupės respondentų ją įvertino 4 arba 5 balais (skalėje nuo 1 iki 5). Tai taip pat buvo tema, kurios vidutinis įvertinimo vidurkis buvo didžiausias iš visų 14 tirtų MRV temų. “Duomenų, kurie turi būti teikiami nacionalinėms valdžios institucijoms, kad jos galėtų vykdyti MRV, nustatymas” ir “energijos vartojimo efektyvumo priemonių (atskirų veiksmų) kontrolės parametrų nustatymas, siekiant įsitikinti, kad jos atitinka galiojančią energetikos politiką” taip pat pateko į pirmąją MRV temų pusę, taikant abu reitingavimo metodus.

4.8.3 Platesni įrodymai

Vykdam MultEE projektą buvo nustatytos sritys, kuriose devyniose ES valstybėse narėse reikia tobulinti stebėsenos ir patikrų mechanizmus. Devynios šalys buvo suskirstytos į penkias grupes pagal tai, kokius patobulinimus reikia atlikti. Nustatytos tokios problemos: viename spektro gale buvo nustatyta, kad nėra

jokios M&V² sistemos, nuo poreikio labiau formalizuoti procedūras arba kurti sistemas iki poreikio geriau integruoti įvairiose geografinėse vietovėse ir smulkiau koreguoti sistemos parametrus (Kjaer *et al.*, 2016).

Tyrime, kuriame vertinama EED 7 straipsnio įgyvendinimo pažanga, padaryta išvada, kad nors dauguma valstybių narių įdiegė stebėsenos ir patikros (M&V) sistemas, daugelyje jų yra didelių spragų. Jos susijusios su tokiais klausimais, kaip statistiškai reprezentatyvios imties tikrinimas politikos priemonėms ir audito protokolų nustatymas (Forster *et al.*, 2016). Tyrime taip pat nustatyta, kad požiūris į sutaupytų lėšų M&V yra labai skirtingas, ir rekomenduota toliau tirti geriausią praktiką ir galbūt ją įtraukti į būsimas gaires, kad būtų pagerintas įgyvendinimas visose valstybėse narėse (Forster *et al.*, 2016).

Atliekant *ex ante* vertinimą pagal EED 7 straipsnį taip pat buvo atkreiptas dėmesys į tai, kad ES valstybės narės nepakankamai nuosekliai taiko M&V metodą, pripažįstant, kad gali būti pateisinami skirtingi energijos sutaupymo apskaičiavimo būdai įvairių rūšių politikos atveju ir kad dėl šio nenuoseklumo sumažėja galimybė stebėti sutaupymus ES lygmeniu (Rosenow *et al.*, 2016). Vertinime kaip pavyzdys, kuriuo būtų galima vadovautis rengiant panašų dokumentą ES kontekste, nurodytos JAV aplinkos apsaugos agentūros parengtos M&V gairės (EPA, 2019).

Neseniai paskelbtose gairėse, kuriomis remiamas iš dalies pakeistas EED, yra priedas, kuriame pateikiama naudingos informacijos apie kai kuriuos techninius M&V aspektus, įskaitant tai, kas galėtų būti laikoma reikšminga statistine dalimi ir reprezentatyvia imtimi (Europos Komisija, 2019a). Tai yra pagrindas, kuriuo remiantis galima kurti sistemas nacionaliniu lygmeniu.

²stebėsenos ir patikros

4.9 Praktinių MRV gairių ir priemonių, skirtų programos vientisumui užtikrinti, kūrimas

4.9.1 Santrauka

Nepakanka vien tik gerai apibrėžti techninius MRV sistemos aspektus. Svarbu, kad ji būtų gerai įgyvendinama. Šiuo požiūriu labai svarbus aspektas yra aiškių praktinių gairių visiems susijusiems dalyviams parengimas. Antra, teikiant internetines ataskaitų teikimo priemones, visus su energijos vartojimo efektyvumo didinimu susijusius duomenis galima kaupti vienoje duomenų bazėje, kurioje galima lengvai atlikti paiešką. Tokia duomenų bazė gali tapti už energijos vartojimo efektyvumo didinimą atsakingų subjektų rezultatų ir pasiekimų registru, kuriuo valdžios institucijos gali naudotis ir naudoti nustatydamos tikrinimo strategijas. Šią duomenų bazę sujungus su kitais duomenimis (pvz., apie pastatų charakteristikas ir skaitiklių rodmenų duomenis), taip pat galima gauti naudingos informacijos apie energijos vartojimo efektyvumo potencialą ir vertinimo tikslais. Gairių ir priemonių teikimas taip pat buvo svarbus klausimas platesnei suinteresuotųjų šalių grupei, kuriai dažnai svarbiausia suprasti, kaip laikytis programos reikalavimų. Apskritai, tinkamos MRV sistemos užtikrina ir atitiktį EED, ir geriau veikiančią energijos vartojimo efektyvumo politikos sistemą.

4.9.2 ENSMOV apklausos rezultatai

Pirminėje ENSMOV apklausoje nuomonės dėl “stebėsenos priemonių trūkumo” išsiskyrė: 22 proc. respondentų šį klausimą įvertino 1 balu, o dar 22 proc. – 5 balais (skalėje nuo 1 iki 5). Apskritai 55 proc. respondentų šią temą įvertino kaip labai svarbią (4 arba 5 balais). Panašiai 55 proc. respondentų temą “MRV gairių trūkumas” įvertino dideliu prioritetu, todėl tai yra ketvirtoji ir penktoji pagal svarbą MRV temos.

Pagrindinėje ENSMOV apklausoje viešosios politikos pareigūnai tarp MRV aspektų antroje ir trečioje vietoje nurodė “aiškių ir konkrečių gairių dėl MRV EED 7 straipsniui pateikimą” ir “priemonių MRV sistemoms teikimą”. Gairės dėl patikros reikalavimų” užėmė penktą vietą, taigi su gairėmis ir priemonėmis susiję klausimai yra aiškus politinis poreikis. Tas pačias tris temas į penketuką svarbiausių MRV klausimų įtraukė ir platesnė suinteresuotųjų šalių grupė. Ši analizė taikoma tiek vidutiniam įvertinimui, tiek įvertinimui pagal 4 ir 5 įvertinimų dalį.

4.9.3 Platesni įrodymai

Valstybių narių lygmeniu, taikant skirtingus požiūrius į MRV, galima bendradarbiauti tobulinant sistemas ir priemones bei rengiant bendras gaires. EPATEE projekte išryškėjo nemažai EEOS ir alternatyvių priemonių pavyzdžių, įskaitant Suomijos ir Austrijos duomenų bazes, kuriomis naudojasi ir tie, kurie įveda stebėsenos duomenis, ir tie, kurie juos naudoja patikros ir ataskaitų tikslais. Projekte taip pat nagrinėtas galimas susijusių internetinių platformų sujungimas Kroatijoje ir gairės, pateiktos Prancūzijos baltųjų sertifikatų programos teikėjams (Maric *et al.*, 2018). Kitos valstybės narės, pavyzdžiui, Airija, parengė išsamias gaires ir internetinės duomenų bazės priemones, kad jų EEOS galėtų sklandžiai veikti, įpareigotosios šalys ir kitos susijusios šalys galėtų tikrinti pažangą ir peržiūrėti atitinkamus būsto fondo duomenis, o viešosios politikos pareigūnai – tikslingai nukreipti tikrinimo procedūras (SEAI, 2014).

4.10 Ekonomiškai efektyvių MRV sistemų kūrimas ir įgyvendinimas

4.10.1 Santrauka

MRV sistemas galima padaryti ekonomiškai efektyvesnes, o tarpusavio mokymasis suteiks galimybių mokytis iš kitų jurisdikcijų. MRV sistemoms reikalingi ištekliai, ir, esant vienodoms kitoms sąlygoms, daugiau MRV reikalavimų reiškia ir didesnes sąnaudas, ir didesnę naudą. Nėra paprasta nustatyti tinkamą pusiausvyrą, kad papildomo MRV teikiama nauda pateisintų papildomas išlaidas ir kartu būtų užtikrinta atitiktis EED reikalavimams. Valdžios institucijos, kurioms rūpi kova su sukčiavimo rizika, gali skirti sąlyginai daug dėmesio papildomam patikrinimui; tuo tarpu įpareigotosios šalys, kurioms reikia įdarbinti papildomų darbuotojų, kad įvykdytų MRV reikalavimus, gali nerimauti, kad papildomos išlaidos yra per didelės. Net ir brandžiausiose programose MRV sistemas galima padaryti ekonomiškai efektyvesnes, o tarpusavio mokymasis suteikia galimybių pasimokyti iš kitų jurisdikcijų, įskaitant Jungtines Amerikos Valstijas, kuriose pažangiųjų skaitiklių duomenų naudojimas iš esmės keičia energijos vartojimo efektyvumo programų MRV, daugiau dėmesio skiriant sutaupytoms lėšoms pagal skaitiklius. Nors išmanieji skaitikliai niekada negalės pateikti duomenų, reikalingų visiems klausimams, kuriuos politikos formuotojai norėtų įvertinti, spręsti, galimybė suderinti energijos vartojimo efektyvumo tiekimo grandinės paskatas su politikos tikslais suteikia galimybę padidinti energijos vartojimo efektyvumo programų veiksmingumą, o nuotolinis skaitiklių nuskaitymas suteikia galimybę sumažinti išlaidas. [SENSEI](#) projekte nagrinėjamos šių “užmokestis už efektyvumą” programų galimybės ES, taip pat jų MRV reikalavimai.

4.10.2 ENSMOV apklausos rezultatai

Pradiniam ENSMOV tyrime MRV sistemų ekonominis efektyvumas nebuvo aiškiai patikrintas. Tačiau “MRV reikalavimų sudėtingumas ir (arba) administracinė našta” surinko daugiausia 4 arba 5 balų (skalėje nuo 1 iki 5) – 67 proc. respondentų ją pažymėjo šioje kategorijoje. Trečia pagal svarbą problema buvo “darbuotojų trūkumas”, kurią 61 proc. respondentų įvertino 4 arba 5 balais, o tai rodo, kad ekonominio efektyvumo didinimas galėtų padėti sumažinti šį spaudimą.

Pagrindinėje ENSMOV apklausoje viešosios politikos formuotojai įvertino „ekonomiškai efektyvų stebėsenos, ataskaitų teikimo ir tikrinimo paslaugų teikimą pagal EED 7 straipsnį“, kuri tarp MRV temų buvo ketvirtoje vietoje pagal 4 arba 5 balų dalį. Ta pati grupė šią temą pagal vidutinį įvertinimą priskyrė

šeštai vietai. Platesnė suinteresuotųjų subjektų grupė, remdamasi 4 arba 5 balų dalimi, ekonomiškai efektyvaus MRV klausimą tarp MRV temų įvertino trečia vieta, o pagal vidutinį įvertinimą – ketvirta vieta.

Tarp politikos formavimo ir įgyvendinimo temų “politikos formavimas siekiant sumažinti visų susijusių šalių išlaidas” buvo aiškus prioritetas, užėmęs ketvirtą vietą tarp viešosios politikos pareigūnų pagal respondentų, kurie šią temą įvertino kaip svarbią (4) arba labai svarbią (5), dalį ir trečią vietą pagal vidutinį įvertinimą. Platesnė suinteresuotųjų subjektų grupė, naudodama abu metodus, šią temą įvertino pirmąja vieta – 68 proc. respondentų ją įvertino 4 arba 5 balais. Pagrindinis būdas pagerinti sistemos ekonominį efektyvumą – tobulinti MRV sistemas taip, kad būtų supaprastintos išlaidos ir pagerėtų rezultatai.

4.10.3 Platesni įrodymai

Ekonominio efektyvumo klausimas yra susijęs su jau aptartais klausimais, susijusiais su gairėmis ir priemonėmis. [MultEE](#) projekte pažymėta, kad gerosios praktikos šalys turi centralizuotas duomenų bazines, kuriose kaupiami programos duomenys, galbūt kartu su kitais svarbiais duomenimis iš nacionalinių statistikos tarnybų ir kitų šaltinių, pavyzdžiui, apie pastatų charakteristikas. Jungtinė Karalystė yra geras tokio požiūrio pavyzdys. Programos duomenys saugomi energijos reguliavimo institucijai (Ofgem) priklausančioje ECO registro duomenų bazėje, kuria gali naudotis įpareigotieji energijos tiekėjai ir tiekimo grandinės dalyviai. Vėliau šie duomenys anonimiškai susiejami su duomenimis apie energijos suvartojimą, pastatų ir namų ūkių charakteristikas Nacionalinėje energijos vartojimo efektyvumo duomenų sistemoje, kurie vėliau gali būti naudojami analizuojant poveikį ir informuojant apie politikos formavimą, pavyzdžiui, apie numanomus sutaupymo balus (BEIS, 2019b).

Jungtinėse Amerikos Valstijose vis dažniau taikant komunalinių paslaugų įpareigojimų programas sutaupoma ne numanomai, o pagal skaitiklių rodmenis, todėl galima tikėtis, kad MRV bus ekonomiškai efektyvesnis. Mokant už veiklos rezultatus, t. y. už skirtumą tarp išmatuoto energijos suvartojimo ir faktinio energijos suvartojimo, apskaičiuoto taikant sutartą metodą, įrengėjai skatinami imtis kokybiškesnių energijos vartojimo efektyvumo veiksmų, taip didinant energijos vartojimo efektyvumo priemonių įrengimo naudą. O nesvarbu, kokiomis technologijomis sutaupoma, galima sumažinti vertinimo, matavimo ir tikrinimo išlaidas, nes svarbiausia – laiku gauti tikslius skaitiklių duomenis. Norint pereiti prie apmokėjimo už efektyvumą sistemos, reikia, kad būtų įvykdytos kelios sąlygos: duomenys būtų gaunami iš išmaniųjų skaitiklių, būtų nustatytas sutartas metodas, kaip apskaičiuoti faktinį energijos suvartojimą, ir su šia sistema būtų supažindinta tiekimo grandinė, įskaitant kaupiklius. Pagrindinis ir netrivialus reikalavimas – sukurti sutartą metodą, pagal kurį būtų apskaičiuojamas faktinis

energijos suvartojimas. Jungtinėse Amerikos Valstijose bandomieji projektai buvo vykdomi keliose valstijose (Best *et al.*, 2019).

4.11 Energijos apmokestinimo priemonių kūrimas ir įgyvendinimas pagal efektyvumo politikos sistemą

4.11.1 Santrauka

Energijos ir anglies dioksido apmokestinimas tampa vis populiariesne priemone siekiant laikytis EED įpareigojimo taupyti energiją. Iš pastarojo meto patirties išryškėjo du su apmokestinimu susiję klausimai: 1) užtikrinti, kad apmokestinimo priemonės būtų veiksmingos siekiant sutaupyti energijos, kaip platesnės energijos vartojimo efektyvumo politikos sistemos dalis, ir 2) pranešti apie sutaupytas lėšas remiantis patikimais paklausos kainų elastingumo įverčiais.

4.11.2 ENSMOV apklausos rezultatai

ENSMOV apklausoje respondentai nebuvo tikrinami dėl konkrečių alternatyvių priemonių rūšių.

4.11.3 Platesni įrodymai

2013 m. devynios valstybės narės pranešė Komisijai, kad jos ketina taikyti energijos mokesčių priemones kaip dalį priemonių paketo, kuriuo siekiama įrodyti, kad įvykdytas 7 straipsnyje nustatytas energijos taupymo įsipareigojimas. Iš šių valstybių narių aštuonios pranešė apie sutaupytas lėšas dėl mokesčių priemonių, o Nyderlandai paaiškino, kad mokesčių priemonių poveikis yra įtrauktas į jų politikos priemonių paketų vertinimą. Nuo to laiko Čekija, Latvija ir Lietuva pranešė apie sutaupytas lėšas dėl energijos apmokestinimo priemonių, o kelios kitos valstybės narės pareiškė susidomėjimą šia politikos galimybe.

Energijos ir anglies dioksido mokesčiai gali būti svarbi efektyvaus energijos vartojimo politikos dalis – padidinus energijos kainą investicijos į energijos vartojimo efektyvumą tampa patrauklesnės. Tačiau atskirai jų poveikis investicijoms yra daug mažesnis nei kartu su kitomis energijos vartojimo efektyvumo politikos priemonėmis, kuriomis siekiama šalinti rinkos nepakankamumą, darantį poveikį energijos vartojimo efektyvumui (Rosenow ir Scheuer, 2019). Ši išvada atsispindi ir “Energy Efficiency Watch 3” ekspertų apklausoje, kurioje 21 šalyje daugiau kaip 30 proc. ekspertų energijos apmokestinimą vertino kaip neveiksmingą, todėl tai buvo blogiausiai veikianti politikos priemonė iš 12 vertintų (Thomas *et al.*, 2016). Nyderlanduose ir Švedijoje laikomasi požiūrio, kad apmokestinimo priemonės aiškiai laikomos neatsiejama politikos priemonių derinio dalimi. Jų pranešimuose apmokestinimo priemonės laikomos taupymą užtikrinančio politikos priemonių rinkinio dalimi, o poveikis atskirai

neskaičiuojamas: Nyderlanduose taupymas priskiriamas priemonių rinkiniams, Švedijoje visas taupymas priskiriamas apmokestinimo priemonėms. Tačiau toks suderintas požiūris nėra įprastas visose valstybėse narėse.

Įvairiose valstybėse narėse skiriasi analizės, kuria grindžiami mokesčių priemonių galimų rezultatų apskaičiavimai, lygis. Kai kurios valstybės narės atliko akademinis tyrimus, kuriuose, remdamosi atnaujintose Europos Komisijos gairėse (Europos Komisija, 2019a) išdėstytomis gairėmis, naudojo ilgalaikius kainų, vartojimo ir įvairių kitų aiškinamųjų kintamųjų duomenis, kad įvertintų energetikos produktų paklausos kainų elastingumą. Kitos valstybės narės naudojo šių tyrimų elastingumo įverčius ir taikė juos savo energijos kainoms ir suvartojimui, per daug nepagrįsdamos savo pasirinkimo. Iš tiesų, skirtingos valstybės narės naudojos tais pačiais trečiųjų šalių tyrimais, o savo analizėje taikė skirtingus elastingumo įverčius. Apskritai energijos apmokestinimo poveikiui reikėtų skirti daugiau dėmesio, jei tokiomis politikos priemonėmis norima pasiekti energijos vartojimo efektyvumo tikslus. Reikėtų atkreipti dėmesį į šiuos klausimus: kaip jos sąveikauja su rėmimo politika, kaip jų poveikis priklauso nuo jų lygio ir kaip jų įvedimas bei pokyčiai laikui bėgant veikia taupymą. Geriau suprasti energijos apmokestinimo poveikį energijos taupymui bus labai svarbu ne tik siekiant EED 7 straipsnio tikslų, bet ir platesnio masto dekarbonizacijos ir energetikos tikslų, nustatytų Klimato ir energetikos pagrindų programoje (Europos Sąjunga, 2014).

4.12 Energijos vartojimo efektyvumo aukcionų rengimas ir įgyvendinimas

4.12.1 Santrauka

Energijos vartojimo efektyvumo aukcionai yra palyginti nauja energijos vartojimo efektyvumo politikos sritis, o pastaraisiais metais kai kuriose valstybėse narėse buvo vykdomi bandomieji projektai. Kitos valstybės narės rengia aukcionų planus, o dar kitos juos paminėjo savo NEEVVP. Kai kuriose valstybėse narėse aukcionai, kuriuose programos dalyviai gali teikti pasiūlymus ir gauti kompensaciją už sutaupyta energiją arba įgyvendintas energijos vartojimo efektyvumo priemones, laikomi alternatyva EEOS, nes jie gali padėti sutaupyti energijos visuose sektoriuose ir suteikti pirmenybę ekonomiškai efektyviausioms energijos taupymo priemonėms. Kitose valstybėse narėse tikimasi, kad aukcionai veiks kartu su EEOS.

4.12.2 ENSMOV apklausos rezultatai

ENSMOV apklausoje respondentai nebuvo tikrinami dėl konkrečių alternatyvių priemonių rūšių.

4.12.3 Platesni įrodymai

ES valstybėse narėse energijos vartojimo efektyvumo aukcionai nėra plačiai naudojami. 2019 m. Vokietija pradėjo bandomąjį technologiškai neutralų aukcioną energijos taupymo projektams. Nustatytas fiksuotas biudžetas: vienam projektui skiriamas ne didesnis kaip 5 mln. eurų finansavimas ir padengiamas iki 50 proc. investicinių išlaidų; atsipirkimas dalyviams, negavus finansavimo, turi trukti ilgiau kaip ketverius metus; projektai reitinguojami pagal CO₂ sutaupymą už vieną finansuojamą eurą ir apmokami pagal pasiūlymą, kol biudžetas bus išnaudotas. Dabartinis bandomasis aukcionas kol kas veikia gerai, nes buvo pertvarkytas po to, kai 2016 m. pradėta pirmoji bandomoji programa nesurinko pakankamai paraiškų, kad būtų galima skelbti konkursą nė viename iš šešių kvietimų (Langreder *et al.*, 2019). Kadangi visi sektoriai ir įmonės turi galimybę dalyvauti, Konkurencijos generaliniam direktoratui nereikėjo pateikti pranešimo pagal Sutarties dėl Europos Sąjungos veikimo 107 straipsnyje apibrėžtą valstybės pagalbą apibrėžiančią Finansavimo gairę. Aukcionas vykdomas kartu su pagrindinėmis Vokietijos energijos vartojimo efektyvumo finansavimo priemonėmis ir, palyginti su jomis, yra gana nedidelis. Tačiau atsižvelgiant į kitų valstybių narių susidomėjimą aukcionais ir į tai,

kad apskritai trūksta žinių apie energijos vartojimo efektyvumo aukcionų rengimą, būtų naudinga pasidalyti Vokietijos patirtimi.

Portugalija vykdo elektros energijos efektyvumo didinimo konkursų programą, kuri yra šiek tiek panaši į Vokietijos aukcioną, nors yra ir tam tikrų skirtumų. Nuo 2007 m. vykdoma programa turi šešis finansavimo paketus skirtingiems sektoriams, įskaitant elgsenos ir (arba) nematerialias priemones, kad pritrauktų įvairių tipų konkurso dalyvius, o kai kurie paketai netaikomi elektros energijos tiekimo įmonėms. Konkurso dalyviams mokama tiek, kiek jie pasiūlo, atsižvelgiant į nuopelnų eiliškumą, nustatomą įvertinus daugelį veiksnių ir biudžeto viršutinę ribą (ERSE, 2019).

Danija ir Graikija šiuo metu aktyviai svarsto aukcionų rengimo klausimus, o kelios kitos valstybės narės į savo NEEAPs įtraukė energijos vartojimo efektyvumo fondus. Šias lėšas reikės paskirstyti, o vienas iš galimų būdų – aukcionai.

2015 m. Jungtinė Karalystė taip pat išbandė elektros energijos paklausos mažinimo aukcioną, kuriame daugiausia dėmesio buvo skiriama piko paklausos mažinimui, kad būtų galima įsigyti energijos vartojimo efektyvumo, o ne pasiūlos elektros energijos pajėgumų. Jungtinėse Amerikos Valstijose energijos vartojimo efektyvumas tiesiogiai konkuruoja su pasiūlos alternatyvomis PJM ir Naujosios Anglijos nepriklausomų sistemų operatorių aukcionuose, o dauguma energijos vartojimo efektyvumo pasiūlymų taip pat gauna finansavimą iš komunalinių paslaugų įpareigojimų programų (IEA, 2017). ES vis labiau įsigalint pajėgumų rinkoms, tikėtina, kad energijos vartojimo efektyvumo galimybės konkuruoti aukcionuose didės.

4.13 Politikos priemonių, kuriomis siekiama sutaupyti transporto sektoriuje, kūrimas ir įgyvendinimas

4.13.1 Santrauka

Transporto sektoriuje iki šiol įgyvendinta palyginti nedaug valstybių narių energijos taupymo įsipareigojimų. Valstybėms narėms dažnai tenka dirbti su įvairiomis ministerijomis ir departamentais, kad galėtų parengti ir įgyvendinti šios srities politiką. Nors į politikos formavimo ir įgyvendinimo procesą reikia įtraukti daugiau suinteresuotųjų subjektų, dėl tokio platesnio dalyvavimo daugeliu atvejų sunkiau pateikti pasiūlymus. Vis dėlto, kadangi trečdalis ES galutinio energijos suvartojimo tenka transporto sektoriui, dar daug galimybių lieka neišnaudota.

4.13.2 ENSMOV apklausos rezultatai

ENSMOV apklausos metu respondentai nebuvo tikrinami dėl konkrečių sektorinių veiksmų.

4.13.3 Platesnė patirtis

Tyrime, kuriame vertinama EED 7 straipsnio įgyvendinimo pažanga, apskaičiuota, kad tik 6 proc. energijos, apie kurią pranešta, buvo sutaupyta transporto sektoriuje, taigi šis sektorius buvo mažiausiai atstovaujamas, o kiti sektoriai buvo pastatai (42 proc.) ir pramonė (8 proc.). Apskaičiuota, kad likusieji 44 proc. sutaupytų lėšų buvo sutaupyti taikant kompleksines priemones, pavyzdžiui, mokesčius ir finansines paskatas, taikomas keliems sektoriams (Forster *et al.*, 2016).

Tai, kad transporto sektoriuje sutaupoma palyginti nedaug, atspindi energijos vartojimo efektyvumo ekspertų, apklaustų vykdant projektą “Energy Efficiency Watch 3”, nuomonę. Paklausti, kuriame sektoriuje jie išvelgia didžiausią energijos vartojimo efektyvumo politikos spragą savo šalyse, transporto sektorius užėmė aukščiausią vietą – 38 proc. Palyginti su prieš trejus metus atlikta apklausa, šių išvelgiamų spragų (vidutiniškai visoje ES) beveik nepasikeitė. Nepaisant to, projekto metu nustatyta daugiau kaip 300 su transportu susijusios politikos priemonių ES valstybėse narėse, įskaitant planavimo priemones, reguliavimo priemones, ekonomines paskatas, informavimą ir konsultavimą bei paramą moksliniams tyrimams ir plėtrai. Tai leidžia manyti, kad yra tam tikrų galimybių šalims dalytis geriausia politikos formavimo ir įgyvendinimo praktika (Thomas *et al.*, 2016).

Kai kuriais atvejais energijos vartojimo efektyvumo didinimo transporto sektoriuje politikos veikslių trūkumo priežastis gali būti vyriausybės polinkis organizuoti savo veiklą taip, kad energijos vartojimo efektyvumo strategija ir transportas būtų padalyti tarp atskirų ministerijų ar departamentų. Prancūzijoje šis argumentas negalioja: EEOS apima visus sektorius ir, nors 29 iš 199 standartizuotų reikalavimus atitinkančių priemonių yra transporto sektoriuje (15 proc.), dauguma veikslių yra kituose sektoriuose ir tik 5 proc. – transporto sektoriuje (Ministère de la Transition écologique et solidaire, 2019).

4.14 Kurti politiką, kuri veiksmingai sutelktų privačius išteklius investuoti į energijos vartojimo efektyvumą

4.14.1 Santrauka

Atsižvelgiant į tai, kad paskatų pagalba neįmanoma skirti pakankamai išteklių, kad būtų įvykdytas EED energijos taupymo išsipareigojimas, būtina sudaryti sąlygas, kad būtų sudarytos palankesnės sąlygos trečiųjų šalių finansavimui. Galima pasimokyti iš politikos, kuri sėkmingai paskatino privačias investicijas, taip pat iš būdų, kaip finansavimo programos buvo susietos su subsidijų režimais, siekiant padidinti viešąsias investicijas.

4.14.2 ENSMOV tyrimo duomenys

Pirminėje ENSMOV apklausoje nebuvo klausimo, tiesiogiai susijusio su šia tema. Tačiau “patrauklumo tiksliniams dalyviams užtikrinimas” surinko didžiausią procentinę prioritetinių balų dalį tarp įgyvendinimo klausimų gebėjimų, techninių, praktinių ir komunikacijos temų. Patrauklumas aiškiai susijęs su privačių subjektų noru investuoti į energijos vartojimo efektyvumą. Tarp kitų įgyvendinimo temų “tikslinių grupių investicinio pajėgumo supratimas” surinko palyginti daug balų, tačiau “papildomų finansavimo sprendimų ar galimybių nustatymas” – ne.

Pagrindinėje ENSMOV apklausoje taip pat nebuvo klausimo, tiesiogiai susijusio su šiuo klausimu. Tačiau “tikslinių grupių ir įpareigotųjų šalių investicinio pajėgumo ir finansinių poreikių supratimas” užėmė septintą vietą tarp įgyvendinimo temų. Kokybiniuose atsakymuose respondentai nurodė, kad ši tema yra svarbi. Pavyzdžiui, vienas respondentas pažymėjo, kad daugiau dėmesio reikėtų skirti žaliosioms finansinėms priemonėms, skirtoms investicijoms į energijos vartojimo efektyvumą didinti. Kitas respondentas paminėjo, kad reikėtų įvertinti naujų finansinių priemonių sutelkimą per fondus ir refinansavimo priemones. Dar vienas respondentas teigė, kad gerosios praktikos pavyzdžiai, susiję su ES finansavimo gavimu ir valdymu, buvo laikomi naudingais.

4.14.3 Platesni įrodymai

Tarptautinė energetikos agentūra (IEA) pripažįsta įvairesnių energijos vartojimo efektyvumo finansavimo šaltinių svarbą ir pabrėžia kai kurias teigiamas tendencijas. Energijos vartojimo efektyvumo ir mažai taršaus transporto dalis pasaulinėse žaliųjų bankų investicijose 2012–2017 m.

išaugo daugiau kaip 50 proc. 2017 m. energijos vartojimo efektyvumui išleistų obligacijų suma išaugo iki 47 mlrd. dolerių ir sudarė 29 proc. pasaulinės žaliųjų obligacijų rinkos. Vis dėlto, norint pasiekti klimato kaitos tikslus, reikės gerokai daugiau trečiųjų šalių finansavimo (IEA, 2018). Šiam klausimui spręsti Europos Sąjungoje 2013 m. buvo įsteigta Energijos vartojimo efektyvumo finansinių institucijų grupė (EEFIG), kuri, be kita ko, pabrėžė, kad energijos vartojimo efektyvumo srityje reikia gebėti veiksmingai bendrauti su finansų sektoriumi (European Union, 2015). Buvo parengtas finansų įstaigoms skirtas priemonių rinkinys, kad sektorius galėtų geriau įsitraukti į energijos vartojimo efektyvumo investicijų galimybes, o Energijos vartojimo efektyvumo mažinimo platformoje (angl. De-risking Energy Efficiency Platform, DEEP) pristatomi daugiau kaip 7 000 energijos vartojimo efektyvumo projektų rezultatai (EEFIG, 2017).

Iš šiuo metu rinkoje taikomų novatoriškų finansavimo modelių, nekilnojamojo turto įvertintos švarios energijos (angl. Property Assessed Clean Energy, PACE) paskolos, kurios yra susietos su nekilnojamuoju turtu ir renkamos kartu su vietiniais nekilnojamojo turto mokesčiais, iki 2019 m. lapkričio mėn. finansavo 6,7 mlrd. dolerių energijos vartojimo efektyvumo priemonių, daugiausia Jungtinėse Amerikos Valstijose (PACENation, 2019). Tokio tipo grąžinimo sistemos – kitose programose kaip grąžinimo mechanizmas naudojamos sąskaitos už energiją – suteikia galimybių teikti palyginti nebrangų trečiųjų šalių finansavimą, atsižvelgiant į mažus įsipareigojimų nevykdymo rodiklius, susijusius su nekilnojamojo turto apmokestinimu ir sąskaitomis už energiją, taip pat į galimybę didinti ir refinansuoti per žaliųjų obligacijų rinką. EuroPACE projekte ši koncepcija bandoma Europos Sąjungoje įgyvendinant programos “Horizontas 2020” projektą (EuroPACE, 2019 m.).

4.15 Atsižvelgiant į poreikį mažinti energijos nepriteklių

4.15.1 Santrauka

Iš dalies pakeistoje EED reikalaujama, kad valstybės narės, jei reikia, pirmiausia įgyvendintų tam tikrą energijos vartojimo efektyvumo priemonių dalį, atsižvelgiant į poreikį mažinti energijos nepriteklių. Kai kurios valstybės narės jau vykdo šį reikalavimą, o kitos šio klausimo anksčiau aktyviai nesvarstė. Visoms valstybėms narėms bus naudinga dalytis gerąja patirtimi rengiant ir įgyvendinant programas, skirtas pažeidžiamiems namų ūkiams, įskaitant tuos, kurie patiria energijos nepriteklių, ir, jei reikia, socialiniuose būstuose.

4.15.2 ENSMOV apklausos rezultatai

Pirminėje ENSMOV apklausoje respondentams nebuvo užduotas klausimas, konkrečiai susijęs su energijos nepritekliais. Tačiau tema “paskirstymo poveikio mažinimas” nebuvo vertinama kaip prioritetinga – 39 proc. respondentų ją įvertino 4 arba 5 balais (skalėje nuo 1 iki 5). Nors tai rodo, kad nemažai daliai suinteresuotųjų subjektų tai yra prioritetas, visos kitos temos pagal šį rodiklį buvo įvertintos geriau.

Pagrindinėje ENSMOV apklausoje viešosios politikos pareigūnai “teisingumo užtikrinimą ir (arba) paskirstomojo poveikio mažinimą (pvz., energijos nepritekliaus mažinimą)” nelaikė itin svarbiu prioritetu. Jis užėmė 15 vietą iš 26 (per)projektavimo ir įgyvendinimo prioritetų (pagal 4 ir 5 balų dalį skalėje nuo 1 iki 5) ir 12 vietą pagal vertinimo vidurkį. Apklausos respondentai, pateikę kokybinius atsiliepimus, pripažino, kad energijos nepritekliaus problemos sprendimas didina energijos taupymo sąnaudas, o kai kuriose valstybėse narėse tai nebuvo laikoma prioritetu, nes įgyvendinant programą reikėjo spręsti kitus svarbesnius klausimus.

4.15.3 Platesni įrodymai

Nors apklausoje energijos nepriteklius nėra išskiriamas kaip trūkumas, platesni duomenys rodo, kad tai gali būti akloji zona. Iš dalies pakeistoje EED reikalaujama, kad valstybės narės, kiek tinkama, prioriteto tvarka įgyvendintų dalį energijos vartojimo efektyvumo priemonių, atsižvelgiant į poreikį mažinti energijos nepriteklių (Europos Sąjunga, 2018). Tai iš dalies padeda spręsti projekte “Energy Efficiency Watch 3” išreikštą susirūpinimą, kad “be konkrečių taisyklių 7 straipsnyje, kuriose daugiausia dėmesio

skiriama energijos nepritekliui, dauguma energijos vartojimo efektyvumo projektų atiteks pastatų savininkams, galintiems prisiimti papildomų skolų” (Thomas *et al.*, 2016).

Ketvirtojoje energetikos sąjungos būklės ataskaitoje teigiama, kad energijos nepriteklius yra beveik 50 milijonų ES gyventojų problema (Europos Komisija, 2019b). Vis dėlto tyrime, kuriame buvo vertinama EED 7 straipsnio įgyvendinimo pažanga, nustatyta, kad tik keturios iš 17 valstybių narių pranešė apie EEOS naudojimą (Forster *ir kt.*, 2016). ENSPOL projekte atkreiptas dėmesys į didesnę energijos nepritekliaus riziką centrinėse, rytinėse ir Viduržemio jūros regiono valstybėse narėse, pažymint, kad energijos nepritekliaus klausimą labai svarbu spręsti kuriant ir įgyvendinant EEOS (ENSPOL, 2016). Nors EEOS daro tiesioginį poveikį energijos išlaidoms, nes įpareigosios šalys perkelia programos išlaidas, todėl energijos nepritekliaus problemos sprendimas tampa dar aktualesnis, alternatyvios priemonės, kuriomis siekiama pagerinti pastatų energinį naudingumą, taip pat galėtų būti veiksmingiau nukreiptos į tuos, kuriems labiausiai reikia pagalbos. Jei daugiau valstybių narių vykdys mokesčių politiką, kad pasiektų 7 straipsnio tikslus, neskirdamos daugiau dėmesio energijos nepritekliaus problemai spręsti, ši problema gali tapti dar opesnė. Iš tiesų, darant prielaidą, kad pajamos iš energijos mokesčių gali būti hipotekinės, tai yra potencialus pajamų šaltinis energijos vartojimo efektyvumo programoms, kuriomis siekiama mažinti energijos nepriteklių, finansuoti (Rosenow ir Scheuer, 2019).

Naujausia Jungtinės Karalystės patirtis suteikia galimybę naudingai dalytis patirtimi. Jungtinės Karalystės energetikos įmonių įpareigojime daug dėmesio skiriama energijos nepritekliaus problemai ir įdiegti naujoviški metodai, padedantys nustatyti tuos, kuriems jos labiausiai reikia, ir sumažinti įpareigotųjų šalių išlaidas, pavyzdžiui, skatinant energijos tiekėjus bendradarbiauti su vietos valdžios institucijomis (LA), suteikiant galimybę įvykdyti 25 proc. įsipareigojimų pagal LA–Flex galimybę (BEIS, 2019a). 2019 m. rugsėjo mėn. prasidėjęs programos “Horizontas 2020” projektas “SocialWatt” daugiausia dėmesio skiria komunalinių paslaugų teikėjų pastangoms mažinti energijos nepriteklių ir suteikia galimybę šiek tiek suvienyti politikos formuotojų ir komunalinių paslaugų teikėjų pastangas šiuo klausimu.

5 | Nuorodos

Bach, P. (2019). *Perėjimas nuo įpareigojimų prie konkurencingos konkursų sistemos*. Pranešimas konferencijoje Energy efficiency first: ECEEE renginys, Paryžius. Gauta iš https://www.eceee.org/static/media/uploads/site-2/Events/2019-04-25%20GEO%20PLC%20event/peter_bach.pdf.

BEIS. (2019a). *Energy Company Obligation: ECO2, 2018–22 m. lanksčios tinkamumo gairės*. Londonas, Jungtinė Karalystė: Verslo, energetikos ir pramonės strategijos departamentas. Gauta iš https://assets.publishing.service.gov.uk/government/uploads/system/uploads/attachment_data/file/776540/energy-company-obligation-3-LA-flexible-eligibility-guidance_.pdf.

BEIS. (2019b). *National Energy Efficiency Data-Framework (NEED): Didžioji Britanija, 2019 m.* Londonas, Jungtinė Karalystė: Verslo, energetikos ir pramonės strategijos departamentas. Žiūrėta iš https://assets.publishing.service.gov.uk/government/uploads/system/uploads/attachment_data/file/812561/National_Energy_Efficiency_Data_Framework_NEED_report_summary_of_analysis_2019.pdf

Best, C., Fisher, M. ir Wyman, M. (2019). *Politikos keliai į skaitikliais pagrįstą apmokėjimą už rezultatus*. IEPEC 2019 konferencijos pranešimas. Gauta iš <https://www.scribd.com/document/424319983/Policy-Pathways-to-Meter-Based-Pay-for-Performance>.

Bini, V., D'Ambrosio, S. ir Di Santo, D. (2018). *Antrojo EPATEE tyrimo ataskaita: Apibendrinamoji ataskaita*. EPATEE. Gauta iš https://epatee.eu/sites/default/files/2018-06_epatee_second_survey_report_v1.6_0.pdf.

Broc, J.-E., Oikonomou, V. ir Dragovic, M. EPATEE. (2019). *Gairės, kaip integruoti vertinimą į politikos ciklą: Ataskaita D4.2*. EPATEE. Gauta iš https://epatee.eu/system/tdf/epatee_integrating_evaluation_into_policy_cycle.pdf?file=1&type=node&id=54&force=1.

Broc, J.-E., Trauchessec, E. ir Milin, C. (2015). KfW ir “Green Deal” programų peržiūra: KfWF ir KfW programų peržiūra: ne tik finansai! ECEEE vasaros studija, Presqu'île de Giens, Tulous/Hyères, Prancūzija. Gauta iš <https://hal.archives-ouvertes.fr/hal-01402774/document>.

DECC. (2014). *Anglies dioksido išmetimo mažinimo tikslo ir Bendrijos energijos taupymo programos vertinimas*. Tyrimus DECC užsakymu atliko Ipsos MORI, CAG Consultants, UCL ir Energy Saving Trust. Londonas, Jungtinė Karalystė: Energetikos ir klimato kaitos departamentas. Gauta iš

https://assets.publishing.service.gov.uk/government/uploads/system/uploads/attachment_data/file/350722/CERT_CESP_Evaluation_FINAL_Report.pdf.

Delmas, M. A., Fischlein, M. ir Asensio, O. I. (2013). Informavimo strategijos ir energijos taupymo elgsena: A meta-analysis of experimental studies from 1975 to 2012. *Energy Policy* 61: 729-739. DOI: 10.1016/j.enpol.2013.05.1. Gauta iš 09.

<https://www.sciencedirect.com/science/article/pii/S0301421513004643>.

Di Santo, D., ir De Chicchis, L. (2019). *Baltieji sertifikatai Italijoje: Ar pavyks įveikti didžiulius iššūkius, su kuriais ji susidūrė per pastaruosius trejus metus?* ECEEE vasaros studijų recenzuojamos konferencijos pranešimas. Gauta iš https://www.dariodisanto.com/wp-content/uploads/2019/07/3-59-19_Di-Santo.pdf.

Energy Efficiency Watch 3. (2016a). *Energijos vartojimo efektyvumo politika Europoje: KfW programa-Vokietija*. Gauta iš http://www.energy-efficiency-watch.org/fileadmin/eew_documents/EEW3/Case_Studies_EEW3/Case_Study_KfW-programmes_Germany_final.pdf.

Energy Efficiency Watch 3. (2016b). *Pagrindinės politikos išvados: Projekto “Energy Efficiency Watch 3” išvados*. Gauta iš http://www.energy-efficiency-watch.org/fileadmin/eew_documents/EEW3/Key_Policy_conclusions_EEW3/Key_Policy_conclusions_FINAL.pdf.

ENSMOV (2019 m.), *Suinteresuotųjų šalių poreikių vertinimas įgyvendinant EED 7 straipsnį* Gauta iš https://ensmov.eu/wp-content/uploads/2019/10/D-2.1-Stakeholder-needs-assessments-for-the-implementationof-Art.-7-EED_final.pdf.

ENSPOL. (2016). *Energijos taupymo politika ir energijos vartojimo efektyvumo įpareigojančioji sistema: D5.2: Gairės ir rekomendacijos dėl EEO ir alternatyvios politikos bei kritinės rizikos*. Gauta iš <http://enspol.eu/sites/default/files/results/D5.2%20Guidelines%20and%20recommendations%20for%20EEOs%20and%20alternative%20policies%20and%20critical%20risks.pdf>.

EPA. (2019). *Energijos vartojimo efektyvumo vertinimo, matavimo ir tikrinimo vadovas: Šaltinis, skirtas valstijų, vietos ir genčių oro ir energetikos pareigūnams*. Vašingtonas, DC: Aplinkos apsaugos agentūra. Žiūrėta iš https://www.epa.gov/sites/production/files/2019-06/documents/guidebook_for_energy_efficiency_evaluation_measurement_verification.pdf.

ERSE. (2019). PPEC: Vartojimo efektyvumo skatinimo planas. Lisabona, Portugalija: Entidade Reguladora Dos Servicos Energéticos. Žiūrėta iš www.erse.pt/eng/eng/efficiency/Paginas/default.aspx.

EuroPACE. (2019). Integruota namų renovacijos platforma [internetu svetainė]. Žiūrėta iš <https://www.europace2020.eu/>.

Europos Komisija. (2019a). *Komisijos rekomendacijos dėl Energijos vartojimo efektyvumo direktyvoje nustatytų energijos taupymo įpareigojimų perkėlimo į nacionalinę teisę priedas*. C(2019) 6621 final. Briuselis, Belgija: Autorius. https://ec.europa.eu/energy/sites/ener/files/documents/c_2019_6621_-_annex_com_recom_energy_savings.pdf.

Europos Komisija. (2019b). *Komisijos ataskaita: Europos Parlamentui, Tarybai, Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetui, Regionų komitetui ir Europos investicijų bankui; Ketvirtoji energetikos sąjungos būklės ataskaita*. COM(2019) 175 final. Briuselis, Belgija: Sudarytojas: Europos Sąjungos oficialusis leidinys, Briuselis, 2016 m. sausio 1 d. Žiūrėta iš https://ec.europa.eu/commission/sites/beta-political/files/fourth-report-state-of-energy-union-april2019_en_0.pdf.

Europos Sąjunga. (2012). 2012 m. spalio 25 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyva 2012/27/ES dėl energijos vartojimo efektyvumo, kuria iš dalies keičiamos direktyvos 2009/125/EB ir 2010/30/ES bei panaikinamos direktyvos 2004/8/EB ir 2006/32/EB Tekstas svarbus EEE. *Europos Sąjungos oficialusis leidinys*. EUR-Lex: Prieiga prie Europos teisės. <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?qid=1399375464230&uri=CELEX:32012L0027>.

Europos Sąjunga. (2014). *Komisijos komunikatas Europos Parlamentui, Tarybai, Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetui ir Regionų komitetui: 2020-2030 m. klimato ir energetikos politikos programa /* COM/2014/015 final */*. *Europos Sąjungos oficialusis leidinys*. EUR-Lex: Prieiga prie Europos teisės. <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX:52014DC0015>.

Europos Sąjunga. (2018). 2018 m. gegužės 30 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyva (ES) 2018/844, kuria iš dalies keičiama Direktyva 2010/31/ES dėl pastatų energinio naudingumo ir Direktyva 2012/27/ES dėl energijos vartojimo efektyvumo (Tekstas svarbus EEE). *Europos Sąjungos oficialusis leidinys*.

EUR-Lex: https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?toc=OJ%3AL%3A2018%3A156%3ATOC&uri=uriserv%3AOJ.L_.2018.156.01.0075.01.ENG.

Forster, D., Kaar, A.-L., Rosenow, J., Leguijt, C. ir Pato, Z. (2016). *Energijos vartojimo efektyvumo direktyvos 7 straipsnio įgyvendinimo pažangos vertinimo tyrimas: Galutinė ataskaita*. Ataskaita Energetikos generaliniam direktoratui (Europos Komisijos Energetikos generalinis direktoratas). Parengė Ricardo Energy & Environment. Gauta iš

https://ec.europa.eu/energy/sites/ener/files/documents/final_report_evaluation_on_implementation_art_7_eed.pdf.

Giorgi, S. (2017). *Kaip pagerinti sudėtingų sistemų vertinimą, kad būtų galima geriau informuoti politikos formuotojus: Išmokome vertinti Defra apdovanojimų ir pripažinimo fondą*. Fellowship Report (Stipendijų ataskaita). Guildfordas, Jungtinė Karalystė: Centre for the Evaluation of Complexity across the Nexus, Surrey universitetas. Gauta iš <https://www.cecan.ac.uk/sites/default/files/2018-01/Guidance%20Report%20-%20RRF%20Fellowship%20Final.pdf>.

HM išdas. (2011). *The Magenta book: Gairės dėl vertinimo*. Londonas, Jungtinė Karalystė: Jos Didenybės išdas. Gauta iš https://www.gov.uk/government/uploads/system/uploads/attachment_data/file/220542/magenta_book_combined.pdf.

TEA. (2012). *Bendri viešojo ir privačiojo sektorių požiūriai į energijos vartojimo efektyvumo finansavimą 2012 m.: Politikos kryptys privataus sektoriaus investicijoms didinti*. Paryžius, Prancūzija: EBPO / Tarptautinė energetikos agentūra. Gauta iš <https://webstore.iea.org/joint-public-private-approaches-for-energy-efficiency-finance-2012>.

TEA. (2014). *Įvairiapusės energijos vartojimo efektyvumo naudų panaudojimas*. Paryžius, Prancūzija: EBPO / Tarptautinė energetikos agentūra. Gauta iš <https://webstore.iea.org/capturing-the-multiple-benefits-of-energy-efficiency>.

TEA. (2017a). *Energijos vartojimo efektyvumas 2017 m.* Paryžius, Prancūzija: EBPO / Tarptautinė energetikos agentūra. Gauta iš <https://webstore.iea.org/download/direct/160>.

TEA. (2017b). *Rinkos priemonėmis grindžiamos energijos vartojimo efektyvumo priemonės*. 2017 m. įžvalgų serija. Paryžius, Prancūzija: EBPO / Tarptautinė energetikos agentūra. Gauta iš <https://webstore.iea.org/insights-series-2017-market-based-instruments-for-energy-efficiency>

TEA. (2018). *Energijos vartojimo efektyvumas 2018: Energijos vartojimo efektyvumo didinimas: analizė ir prognozės iki 2040 m.* Paryžius, Prancūzija: EBPO / Tarptautinė energetikos agentūra. Gauta iš <https://www.iea.org/efficiency2018/>.

Jamek, A., Pickl, N., Tretter, H. ir Böck, E. (2016). *Dokumentas su bendrosiomis metodų "iš apačios į viršų" formulėmis energijos vartojimo efektyvumo priemonių poveikiui vertinti*. MultEE. Gauta iš https://multee.eu/system/files/D2.1_Document%20with%20general%20formulae%20of%20bottom-up%20methods.pdf.

Kjaer, T., Andersen, J., Jamek, A., Pickl, N., Iatridis, M., Tourkolias, C., Kudrenickis, I. *ir kiti* (2016). *Stebėsenos ir patikros sistemų ir koordinavimo mechanizmų tobulinimo sričių nustatymas*. MultEE.

Gauta iš

https://multee.eu/system/files/Report_D3.1_Identifying_areas_of_improvements_of_MV_schemes_and_Coordination_Mechanisms.pdf.

Langreder, N., Seefeldt, F., Chmella, T. ir Brischke, L.-A. (2019). STEP up! Konkurencinis efektyvumo konkursas Vokietijoje - žingsnis po žingsnio link naujos veiksmingos energijos vartojimo efektyvumo priemonės. ECEEE vasaros studijos pranešimų medžiaga. Gauta iš

https://www.eceee.org/library/conference_proceedings/eceee_Summer_Studies/2019/3-policy-and-governance/step-up-the-competitive-efficiency-tender-in-germany-step-by-step-towards-an-effective-new-instrument-for-energy-efficiency/.

Le Den, X., Riviere, M., Lessmann, F., Herms, S., Nesbit, M., Paquel, K. ir Illes, A. (2015). *Energijos vartojimo efektyvumas visuomeniniuose ir gyvenamuosiuose pastatuose: Sanglaudos politikos 2007-2013 m. programų ex post vertinimas, daugiausia dėmesio skiriant Europos regioninės plėtros fondui (ERPF) ir Sanglaudos fondui (SF)*. Briuselis, Belgija: Europos Komisija. Gauta iš

https://ec.europa.eu/regional_policy/sources/docgener/evaluation/pdf/expost2013/wp8_final_report.pdf.

Maric, L., Thenius, G., Gynther, L. ir C. Guermont. (2018). *M&V priemonių (duomenų rinkimo) ir vertinimo (papildomos analizės) sąsaja*. EPATEE tyrimas. Gauta iš

https://epatee.eu/sites/default/files/files/epatee_topical_case_study_linkage_between_monitoring_and_evaluation.pdf.

Ministère de la Transition écologique et solidaire (2019). *Comité de pilotage CEE*. Pristatymas DGEC 2019 m. spalio 15 d. https://www.ecologique-solidaire.gouv.fr/sites/default/files/2019-10-15%20COPIL%20CEE%20pr%20C3%A9sentation%20DGEC_VFinale.pdf

PACENation. (2019). PACENation yra nacionalinė ne pelno asociacija, kuri skatina PACE finansavimą [interneto svetainė]. Žiūrėta iš <https://pacenation.org/>.

Rosenow, J. (2012). Vokietijos CO2 pastatų atnaujinimo programos politika. *Energijos vartojimo efektyvumas* 6: 219-238. Žiūrėta iš

http://eng.janrosenow.com/uploads/4/7/1/2/4712328/rosenow_2013_the_politics_of_the_german_co2_building_rehabilitation_programme.pdf.

Rosenow, J. ir Eyre, N. (2015). JK požiūrio į energijos vartojimo efektyvumą namų ūkiuose atnaujinimas. ECEEE vasaros studija, Presqu'île de Giens, Tulous/Hyères, Prancūzija. Gauta iš

https://www.eceee.org/library/conference_proceedings/eceee_Summer_Studies/2015/2-energy-efficiency-policies-8211-how-do-we-get-it-right/re-energising-the-uk8217s-approach-to-domestic-energy-efficiency/2015/2-001-15_Rosenow.pdf/.

Rosenow, J., Leguijt, C., Pató, Z., Eyre, N. ir Fawcett, T. (2016). ES energijos vartojimo efektyvumo direktyvos ex-ante vertinimas: 7 straipsnis. *Economics of Energy & Environmental Policy* 5(2). Gauta iš http://eng.janrosenow.com/uploads/4/7/1/2/4712328/eed_paper_final.pdf.

Rosenow, J. ir Scheuer, S. (2019). *Uždaryti spragas: Šių spragų šalinimas: galimo mokestinių priemonių poveikio energijos taupymui, deklaruojamam pagal EED 7 straipsnį, vertinimas*. Briuselis, Belgija: Reguliavimo pagalbos projektas. Gauta iš www.stefanscheuer.eu/wp-content/uploads/2019/10/201914-EED-Article-7-and-energy-taxes-RAP-STS-study.pdf.

SEAI. (2019). Energijos vartojimo efektyvumo įpareigojimų sistema (EEOS) [tinklapis]. Airijos tvarios energetikos institucija. Žiūrėta iš <https://www.seai.ie/business-and-public-sector/business-grants-and-supports/energy-efficiency-obligation-scheme/>.

Sunderlandas, L. ir Cowartas, R. *Pajamos iš anglies dioksido teisingam perėjimui*. Montpelier, VT: Reguliavimo pagalbos projektas. Gauta iš <https://www.raponline.org/knowledge-center/carbon-revenues-for-a-just-transition/>.

Thomas, S. (2018). *Naujausių energijos suvartojimo tendencijų veiksniai ES 28 valstybių narių sektoriuose*. Ataskaita, parengta Europos Komisijai pagal sutartį ENER/C3/2018-447/04/SI2.782400. Gauta iš https://ec.europa.eu/energy/sites/ener/files/energy_consumption_trends_workshop_report-september_2018.pdf.

Thomas, S., Suerkemper, F., Adisorn, T., Hauptstock, D., Schäfer-Sparenberg, C., Tholen, L., Vondung, F. et al. (2016b). *Grižtamojo ryšio kilpos ataskaita: Energijos vartojimo efektyvumo politikos pažanga ES valstybėse narėse*. 2016 m. projekto “Energy Efficiency Watch 3” išvados. Gauta iš http://www.energy-efficiency-watch.org/fileadmin/eew_documents/EEW3/EEW3_Feedback_Loop_Report_20170302.pdf.

UPRC, CRES, JIN, FIRE, AEA, SEI, ADEME ir OUCE. (2015 m., atnaujinta 2016 m.). *Energijos taupymo politika ir energijos vartojimo efektyvumo įpareigojančių sistema: D3.1: Energijos vartojimo efektyvumo įpareigojimų alternatyvių sistemų pagal 7 straipsnio įgyvendinimą ataskaita*. Parengė Pirėjo universiteto mokslinių tyrimų centras.

ENSPOL. Žiūrėta iš

<http://enspol.eu/sites/default/files/results/D3.1%20Report%20on%20Alternative%20schemes%20to%20Energy%20Efficiency%20Obligations%20under%20Article%207%20implementation.pdf?v=3>.

I priedas: Prioritetų eiliškumas pagal ENSMOV apklausą

Vykdam ENSMOV projektą buvo atlikta apklausa siekiant nustatyti keitimosi žiniomis poreikį dviejose pagrindinėse srityse - politikos įgyvendinimo ir (per)kūrimo bei stebėsenos, ataskaitų teikimo ir tikrinimo (MRV) EED 7 straipsnio srityje.

Apklausa buvo skirta dviem pagrindinėms suinteresuotųjų šalių grupėms:

- I tikslinė grupė: ministerijos arba valdžios institucijos / politikos formuotojai ir nacionalinės agentūros / įgyvendinančiosios institucijos, atsakingos už EED 7 straipsnio įgyvendinimą; ir
- II tikslinė grupė: energetikos ir aplinkosaugos asociacijos, pramonės, prekybos ir vartotojų asociacijos, rinkos operatoriai, universitetai, mokslinių tyrimų centrai ir nevyriausybinės organizacijos, su energetikos politika susiję analitiniai centrai, bankai, finansų institucijos ir kt.

Iš visų respondentų 42 proc. buvo valdžios institucijos (I tikslinė grupė), o 58 proc. – rinkos dalyviai, ekspertai, įpareigosios šalys ir t. t. (II tikslinė grupė).

Politikos įgyvendinimo prioritetų eiliškumas

Pagal svarbos (4) arba didelės svarbos (5) įvertinimą pagrindinės suinteresuotųjų šalių grupės (politikos formuotojų ir įgyvendinančiųjų institucijų) požiūriu, potėmės buvo išdėstytos nuo 1 iki 26.

Ran gas	Prioritet as	Paprogramė	Pagrindinis dėmesys
1	57,8	EEO sistemos ir (arba) alternatyvios (-ių) priemonės (-ių) tvarumo užtikrinimas refinansavimo prasme (pvz., įpareigotosioms šalims susigrąžinant išlaidas).	Finansiniai aspektai
2	56,0	Šalutinio EEO sistemos / alternatyvios (-ių) priemonės (-ių) poveikio vertinimas (pvz., grįžtamojo poveikio, nemokamo važiavimo ir pan.)	Schemos rengimas
3	53,1	Energijos vartojimo efektyvumo taupymo papildomumo užtikrinimas	Techniniai ir (arba) praktiniai aspektai
4	47,9	Politikos kūrimas siekiant sumažinti visų susijusių šalių išlaidas.	Finansiniai aspektai
5	47,1	Energijos vartojimo efektyvumo taupymo reikšmingumo užtikrinimas	Techniniai ir (arba) praktiniai aspektai

Rangas	Prioritetas	Paprogramė	Pagrindinis dėmesys
6	45,8	Suprasti tikslinės (-ių) grupės (-ių), įpareigotųjų šalių investicinių pajėgumą ir finansinius poreikius, kad būtų galima parengti įpareigojimus pagal jų galimybes.	Finansiniai aspektai
7	43,1	Informuotumo apie energijos vartojimo efektyvumo galimybes ir naudą didinimas.	Bendravimas
8	42,0	EEO sistemos kontrolės ir (arba) alternatyvios (-ių) priemonės (-ių) poreikių įvertinimas.	Schemos rengimas
9	42,0	Maža administracinė našta, atsirandanti dėl EJO sistemos ir (arba) politikos, įpareigotosioms šalims.	Organizaciniai aspektai
10	41,3	Užtikrinti, kad valstybės subsidijos būtų naudojamos efektyviai (pvz., užkirsti kelią dvigubam finansavimui, jei jis neleidžiamas).	Finansiniai aspektai
11	40,8	Sukčiavimo rizikos mažinimas (pvz., energijos sutaupymo pervertinimas, melagingi pareiškimai).	Techniniai ir (arba) praktiniai aspektai
12	40,4	Biudžeto įsipareigojimas EEO sistemai ir (arba) alternatyviai (-oms) priemonei (-ėms)	Finansiniai aspektai
13	38,8	Patikimos MRV sistemos sukūrimas	Techniniai ir (arba) praktiniai aspektai
14	37,5	Koordinavimas su kitomis politikos kryptimis ir (arba) iniciatyvomis, siekiant kuo veiksmingiau pasiekti nustatytus tikslus.	Teisiniai ir (arba) politiniai aspektai
15	37,0	Teisingumo užtikrinimas ir (arba) paskirstomojo poveikio mažinimas (pvz., energijos nepritekliaus mažinimas)	Teisiniai ir (arba) politiniai aspektai
16	34,7	Žinių teikimas energijos vartojimo efektyvumo veiksnių ir konsultacijų energetikos klausimais specialistams.	Gebėjimų stiprinimas
17	33,3	Atitinkamų sektorių, kuriems taikoma EEO sistema ir (arba) alternatyvi priemonė (-ės), nustatymas, pritaikant ją (jas) pagal konkrečius energijos taupymo tikslus.	Teisiniai ir (arba) politiniai aspektai
18	32,7	Paramos EEO sistemos ir (arba) alternatyvios (-ių) priemonės (-ių) įgyvendinimui gavimas	Teisiniai ir (arba) politiniai aspektai
19	32,6	Atsižvelgiant į rinkos transformaciją ir techninę plėtrą (per)kuriant EEO sistemą ir (arba) alternatyvią (-ias) priemonę (-es)	Techniniai ir (arba) praktiniai aspektai

Rangas	Prioritetas	Paprogramė	Pagrindinis dėmesys
20	30,6	Suteikti įpareigotosioms šalims pakankamai informacijos, kad jos galėtų įvykdyti savo įsipareigojimus.	Bendravimas
21	29,2	Įtraukti atitinkamas suinteresuotąsias šalis į EEO sistemos / alternatyvios (-ių) priemonės (-ių) politikos (per)kūrimo procesą.	Bendravimas
22	29,2	Remti skirtingų profesijų atstovų keitimąsi žiniomis apie EEO sistemą / alternatyvią (-as) priemonę (-es) jų organizacijoje.	Bendravimas
23	28,0	Įvertinti kliūtis, trukdančias įgyvendinti EEO sistemą ir (arba) alternatyvią (-ias) priemonę (-es)	Schemos rengimas
24	26,0	Grįžamojo ryšio ciklą kūrimas, siekiant įtraukti įvairių dalyvių (pvz., įpareigotųjų šalių, rinkos dalyvių ir t. t.) žinias, susijusias su EEO sistema / alternatyvia (-omis) priemone (-ėmis), į politikos (per)kūrimą.	Schemos rengimas
25	18,8	Tikslų nustatymas ir nustatytų tikslų stebėjimas iš politinės pusės.	Teisiniai ir (arba) politiniai aspektai
26	16,7	apibrėžti įvairių suinteresuotųjų šalių (pvz., nacionalinių institucijų, įpareigotųjų šalių) vaidmenis ir atitinkamą atsakomybę.	Organizaciniai aspektai

Stebėsenos, ataskaitų teikimo ir tikrinimo prioritetų eiliškumas

Pagal svarbos (4) arba didelės svarbos (5) įvertinimą pagrindinės suinteresuotųjų šalių grupės (politikos formuotojų ir įgyvendinančiųjų institucijų) požiūriu, potėmės buvo išdėstytos nuo 1 iki 14.

Rangas	Prioritetas	Paprogramė	Pagrindinis dėmesys
1	56,5	Imties dydžio ir reprezentatyvios stebėsenos ir (arba) ataskaitų teikimo bei tikrinimo parametrų nustatymas pagal EED 7 str.	Techniniai ir (arba) praktiniai aspektai
2	51,4	Aiškių ir konkrečių gairių dėl stebėsenos ir (arba) ataskaitų teikimo ir tikrinimo pagal EED 7 straipsnį pateikimas	Teisiniai ir (arba) politiniai aspektai
3	48,6	Stebėsenos ir (arba) ataskaitų teikimo ir tikrinimo sistemų priemonių teikimas (pvz., interneto programų, skaičiavimo gairių ir (arba) priemonių ir kt.).	Techniniai ir (arba) praktiniai aspektai
4	47,2	Ekonomiškai efektyvus stebėsenos ir (arba) ataskaitų teikimo ir tikrinimo paslaugų teikimas, susijęs su EED 7 str.	Finansiniai aspektai
5	45,7	Patikros reikalavimų gairės (pvz., energijos suvartojimas prieš ir po priemonės įgyvendinimo)	Techniniai ir (arba) praktiniai aspektai
6	44,4	Duomenų, kurie turi būti pateikti nacionalinėms institucijoms stebėsenai ir (arba) ataskaitų teikimui bei tikrinimui, apibrėžimas	Techniniai ir (arba) praktiniai aspektai
7	43,5	Energijos vartojimo efektyvumo priemonių (atskirų veiksmų) kontrolės parametrų nustatymas, siekiant užtikrinti, kad jos atitiktų galiojančią energetikos politiką.	Techniniai ir (arba) praktiniai aspektai
8	34,3	Politinės paramos trūkumas įgyvendinant ir (per)kuriant stebėsenos ir (arba) ataskaitų teikimo ir tikrinimo sistemą	Teisiniai ir (arba) politiniai aspektai
9	33,3	Grįžtamojo ryšio ciklą kūrimas, siekiant įtraukti įvairių dalyvių (pvz., įpareigotųjų šalių, rinkos dalyvių ir t. t.) žinias, susijusias su EEO sistemos ir (arba) alternatyvios (-ių) priemonės (-ių) stebėsenai, tikrinimu ir ataskaitų teikimu.	Organizaciniai aspektai
10	32,4	Trūksta apmokytų darbuotojų stebėsenos ir (arba) ataskaitų teikimo ir tikrinimo srityje, susijusioje su EED 7 str.	Gebėjimų stiprinimas
11	28,6	skirtingų duomenų valdymo priemonių (pvz., viešųjų ir privačiojo sektoriaus priemonių) suderinamumo užtikrinimas.	Techniniai ir (arba) praktiniai aspektai

Rangas	Prioritetas	Paprogramė	Pagrindinis dėmesys
12	27,3	Trūksta arba nenurodytos įvairių nacionalinių institucijų atsakomybės sritys.	Organizaciniai aspektai
13	21,9	Sankcijų nebuvimas (arba sankcijų netaikymas) įpareigotosioms šalims, kurios nesilaiko teisinio reglamentavimo, pagal EED 7 str.	Teisiniai ir (arba) politiniai aspektai
14	0,0	Apibrėžiamas procesas, taikomas tuo atveju, jei įpareigotosios šalys neteisingai apskaičiuoja energijos vartojimo efektyvumo priemones (individualius veiksmus) arba jų neįvykdo.	Techniniai ir (arba) praktiniai aspektai